

GAZETI RASMI LA SERIKALI YA MAPINDUZI YA ZANZIBAR

(Hupigwa Chapa kwa Amri ya Serikali)

Sehemu ya CXXIII Nam. 6511

6 Septemba, 2017

Bei Shs. 3,000/=

Imekubaliwa na Mkuu wa Posta kuwa ni Gazeti

Hutolewa kila Ijumaa

YALIYOMO

Ukurasa

Mswada wa Sheria ya Kufuta Sheria ya Uchaguzi Nam.11 ya
1984 na Kutunga Sheria ya Uchaguzi ya mwaka 2017 na masuala
mengine Yanayohusiana nayo Nam. 29

SEHEMU YA SHERIA

Tangazo la Mswada uliyotajwa hapo chini umetangazwa katika ***Gazeti Rasmii*** hili

Tangazo la Mswada

Nam. :- Sheria ya Kufuta Sheria ya Uchaguzi

TANGAZO

Mswada ufuatao utawasilishwa katika Mkutano wa Baraza la Wawakilishi ulioanza tarehe 6 Septemba, 2017 kwa kusomwa kwa mara ya kwanza na unachapishwa pamoja na Madhumuni na Sababu zake kwa ajili ya kutoa taarifa kwa wananchi.

ZANZIBAR
26 Mei, 2014

(Dkt. ABDULHAMID Y. MZEE)
***Katibu wa Baraza la Mapinduzi na
Katibu Mkuu Kiongozi.***

Matangazo yaliyohusu maiti, kuvunjika kwa Ushirika na baadhi ya matangazo ambayo ni muhimu kwa watu kujua yanaweza kutiwa katika Gazeti. Nakala matangazo namna hiyo, zipelekwe kwa Mhariri wa Gazeti Rasmi la Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar - Tanzania katika nyumba ya kupiga Chapa, Sanduku la Posta 261. Nakala zisichelewe kuliko Jumatatu kila wiki.

MSWADA
WA SHERIA YA KUFUTA SHERIA YA UCHAGUZI NAM 11 YA 1984
NA KUTUNGA SHERIA YA UCHAGUZI YA MWAKA 2017 NA
MASUALA MENGINE YANAYOHUSIANO NAYO

SEHEMU YA KWANZA
MASHARTI YA UTANGULIZI

Jina fupi na kuanza kutumika 1. (1) Sheria hii itaitwa Sheria ya Uchaguzi, 2017 na itaanza kutumika mara baada ya kutiwa saina na Rais.

(2) Sheria hii itasomwa pamoja na Katiba ya Zanzibar, ya mwaka 1984.

Kusomwa 2. Katika Sheria hii isipokuwa kama itaelezwa vyenginevyo-

"Eneo la Uchaguzi" maana yake ni eneo la uchaguzi ambalo limewekwa kwa mujibu wa kifungu cha 35 cha sheria.

"Maeneo yanayoruhusiwa" maana yake ni maeneo yote yaliyoruhusiwa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa madhumuni ya kubandika mabango ya kampeni ambayo hayahusishi maeneo ya hospitali, skuli, majengo ya ibada, masoko.

"Kitambulisho cha mpiga kura" maana yake ni Kitambulisho champiga kurakilichotolewa kwa mpiga kura kwa mujibu wa kifungu cha 22 cha Sheria hii.

"Afisa Uandikishaji" maana yake ni Ofisa aliyeteuliwa na Tume kwa mujibu wa kifungu cha 7 cha Sheria hii na inajumuisha Msaidizi Afisa Uandikishaji.

"Chama cha Siasa" maana yake ni chama cha siasa kilichosajili kwa masharti ya Sheria ya Vyama vya Siasa ya Jamhuri ya Muungano.

"Daftari" maana yake ni Daftari la Kudumu la Wapiga Kura lililotayarishwa na kuhifadhiwa kwa mujibu wa Sheria hii na inajumuisha sehemu yoyote ya daftari hilo.

"Eneo la Kupigia Kura" maana yake ni eneo au mgawanyo katika jimbo uliofanywa kwa mujibu wa sheria hii.

"Eneo la Uchaguzi" maana yake na inajumisha eneo la kupigia kura, Wadi au Jimbo.

"Gazeti" maana yake ni Gazeti Rasmi la Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar

"Jimbo" maana yake na inahusisha-

(a) Kwa mujibu wa Katiba kifungu cha 27(3) ni Zanzibar nzima; au

(b) eneo la uchaguzi lililotangazwa na Tume kwa madhumuni ya uchaguzi wa Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi.

- "Karani wa uandikishaji" maana yake ni mtu aliyeteuliwa chini ya kifungu cha 7(3) cha Sheria hii.
- "Karatasi ya Kura iliyoharibika" maana yake ni karatasi ambayo haikutumika kutokana na kuharibika;
- "Karatasi ya Kura" maana yake ni karatasi ya kura iliyotayarishwa Tume chini ya kifungu cha 70 cha Sheria.
- "Katiba" maana yake ni Katiba ya Zanzibar ya mwaka 1984.
- "kifaa cha kielektroniki" maana yake ni kifaa chochote chenye uwezo wa kutengeneza au kurusha picha mgando au zinazotembea, kurekodi video au kivuli cha aina yoyote na inajumuisha komputa, kumputa ndogo, ipadi, simu ya mkononi, smatifoni, kamera ya kurekodia matukio, and vifaa vingine vyenye sifa zinazifanana navyo.
- "Kituo cha kupigia kura" maana yake ni kituo cha kupigia kura kilichoteuliwa na Tume ndani ya kifungu cha 36 cha Sheria hii.
- "Kura halali" maana yake ni kura ambayo imepigwa kwa mujibu wa maelekezo ya sheria kifungu cha 89 cha Sheria hii.
- "Kura iliyokataliwa" maana yake ni kura iliyokataliwa na Msimamizi wa kituo chini ya kifungu cha 90 cha Sheria hii;
- "Kura ya maoni" maana yake ni utaratibu wa kupeleka suala au hoja kwa wapiga kura ili watoe uamuzi;
- "Kura yenye Mgogoro" maana yake ni kura ambayo imekataliwa na Mkuu wa Kituo cha kuhesabia kura na kukataliwa kwake kukapingwa na Wakala wa Kuhesabu kura kwa mujibu wa kifungu cha 91 cha Sheria hii.
- "Mahakama Kuu" ni Mahakama Kuu ya Zanzibar iliyoanzishwa chini ya kifungu cha 93 cha Katiba ya Zanzibar;
- "Mgombea" maana yake ni mtu aliyeteuliwa na Tume kugombea katika nafasi ya Urais wa Zanzibar, Ujumbe katika Baraza la Wawakilishi au Udiwani.
- "Mkurugenzi" maana yake ni Mkurugenzi wa Uchaguzi aliyeteuliwa kwa mujibu wa Sheria ya Ofisi ya Tume ya Uchaguzi.
- "Mpiga Kura" maana yake ni mtu yeyote ambaye ana sifa ya kupiga kura katika uchaguzi kwa mujibu wa Sheria hii.
- "Msaidizi wa Kituo cha Kupigia Kura" maana yake ni mtu aliyeteuliwa chini ya kifungu cha 67 cha Sheria hii.
- "Msimamizi wa Kituo" maana yake ni mtu aliyeteuliwa chini ya kifungu cha 67(c) cha Sheria hii.

"Msimamizi wa Uchaguzi" maana yake ni Ofisa aliyeteuliwa na Tume kwa mujibu wa kifungu cha 35 cha Sheria hii na inajumuisha pia Msaidizi Msimamizi wa Uchaguzi.

"Mtegemezi" maana yake ni mama, baba, mke, babu, bibi, mtoto wa kuzaa

"Mwangelizi" maana yake ni Mwangelizi wa Uchaguzi wa Ndani au wa Kimataifa aliyeidhinishwa na Tume kufanya uangelizi wa uchaguzi.

"Mwangelizi wa kimataifa" maana yake na inajumuisha mwangelizi kutoka mashirika ya kimataifa, asasi za kimataifa zisizo za kiserikali, Serikali za kigeni na watendaji wake ambao wanatambulika kwa masharti ya Sheria hii.

"Mwangelizi wa ndani" maana yake na inajumuisha taasisi za ndani, Asasi zisizo za kiserikali, Mashirika ya kiraia, mashirika na taasisi za kijamii na mashirika ya dini.

"Mwenyekiti" maana yake ni Mwenyekiti wa Tume aliyeteuliwa chini ya kifungu cha 119(1) cha Katiba ya Zanzibar, na inajumuisha Makamo Mwenyekiti.

"Sheha" maana yake ni Sheha iliyeteuliwa chini ya Sheria ya Mamlaka ya Tawala za Mikoa na inajumuisha Mjumbe wa Kamati ya Ushauri ya Shehia.

"Siku ya Uchaguzi" maana yake ni siku au siku zilizoteuliwa kwa maandishi na Tume kwa ajili ya kuendesha uchaguzi.

"Siku ya Uteuzi" maana yake ni siku iliyopangwa na Tume kwa ajili ya uteuzi wa wagombea.

"Tume" maana yake ni Tume ya Uchaguzi iliyoanzishwa chini ya masharti ya Katiba.

"Uchaguzi wa Rais" maana yake ni uchaguzi wa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi.

"Uchaguzi" maana yake Uchaguzi wa Rais, Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi au Madiwani na inahusiana na Chaguzi ndogo.

"Ufungaji wa Daftari" maana yake ufungaji wa daftari kwa ni kipindi maalumu kilichowekwa na kutangazwa na Tume chini ya kifungu cha 6 cha Sheria hii.

"Uteuzi" maana yake ni uteuzi wa mgombea kwa uchaguzi wa Urais, Baraza la Wawakilishi na Serikali ya Mtaa.

"Wadi" maana yake ni sehemu wa mipaka ya utawala ya Serikali za Mitaa iliyogawiwa kwa mujibu wa Sheria ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa Zanzibar.

"Wakala wa Kuhesabu Kura" maana yake ni mtu aliyeteuliwa kama wakala wa kuhesabu kura chini ya vifungu ya sheria hii kifungu cha 74 cha Sheria hii.

Wakala wa majumuisho" maana yake ni mtu aliyeteuliwa kuwa wakala wa majumuisho chini ya kifungu cha 74 cha Sheria hii.

"Wakala wa Uandikishaji" maana yake ni mtu aliyeteuliwa chini ya kifungu cha 14 cha Sheria hii.

"Wakala wa Upigaji wa Kura" maana yake ni mtu aliyeteuliwa chini ya kifungu cha 74 cha Sheria hii.

3. (1) Kwa mujibu wa masharti ya Katiba, Sheria ya Ofisi ya Tume ya Uchaguzi na Sheria nyengine zilizopo, majukumu ya Tume yatakuwa yafuatayo:-

- (a) Kusimamia na kuendesha mwenendo mzima wa uchaguzi na kura ya maoni.
- (b) Kusimamia, kukuza na kuratibu elimu ya wapiga kura;
- (c) Kuandaa, kutayarisha, na kuhifadhi na kuendeleza Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;
- (d) Kufanya Mapitio na kuweka mipaka ya majimbo.
- (e) Kutangaza matokeo ya uchaguzi na kura ya maoni; na
- (f) Kufanya na kutekeleza kazi na majukumu mengine yote yanayohusiana na uchaguzi au kura ya maoni.

(2) Katika kutekeleza majukumu yake kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1) Sheria hii, Tume itatekeleza majukumu yake kwa uhuru na haitafuata maelekezo au amri ya mtu au taasisi yoyote.

SURA YA PILI SEHEMU YA KWANZA

DAFTARI LA KUDUMU LA WAPIGA KURA NA UANDIKISHAJI WA WAPIGA KURA

4. (1) Kutakuwa na Daftari la Kudumu la Wapiga Kura litakalotayarishwa na Tume.

(2) Daftari litakuwa na-

- (a) jina kamili;
- (b) picha;
- (c) tarehe ya kuzaliwa;
- (d) sehemu ya makaazi;
- (e) nambari ya kujiandikisha;
- (f) jinsia;
- (g) kituo cha kujiandikisha; na
- (h) taarifa nyengine yoyote ambayo ni muhimu kwa kumtambulisha mpiga kura.

(3) Daftari litahifadhiwa Makao Makuu ya Tume.

(4) Tume itaweka katika kila Wilaya nakala ya Daftari la Wapiga Kura kwa kila jimbo la Wilaya husika.

Kuanzishwa
kwa
daftari la
wapiga
kura.

(5) Utaratibu wote wa kuweka daftari, idadi ya madaftari na matumizi yake na namna ya kuweka pingamizi itakuwa kama ambavyo itaelezewa katika Kanuni zitakazotungwa na Tume kwa madhumuni hayo.

Matumizi ya Daftari. **5.** Daftari litatumika kwa kuendeshea uchaguzi au Kura ya Maoni kwa ajili ya-

- (a) kutambua mpiga kura anayestahiki kupiga kura;
- (b) kuhakiki wadhamini wa wagombea wakati wa uteuzi;
- (c) kuchunguza wapiga kura; au
- (d) katika jambo jengine lolote ambalo Tume itaona linafaa.

Ufungaji wa Daftari. **6.** (1) Tume kwa tangazo litalochapishwa katika Gazeti Rasmi, itatangaza kipindi cha kufungwa kwa Daftari siku saba baada ya uteuzi wa wagombea wa uchaguzi au siku thelathini kabla ya kuendeshwa kura ya maoni.

(2) Baada ya kufungwa kwa Daftari chini ya masharti ya kifungu kidogo cha (1) Tume haitofanya-

- (a) uandikishaji wa wapiga kura wapya;
- (b) uondoaji wa mpiga kura yeyote katika Daftari;
- (c) masahihisho ya taarifa za wapiga kura katika Daftari; au
- (d) uhamisho wa taarifa za mpiga kura kutoka eneo moja la uchaguzi kwenda katika eneo jengine la uchaguzi.

(3) Kipindi cha kufungwa kwa Daftari kama kilivyoelezwa katika kifungu kidogo cha (1) kitamalizika siku 21 baada ya kutangazwa kwa matokeo ya uchaguzi au kura ya maoni.

Afisa Uandikishaji na Watendaji wengine. **7.** (1) Afisa Uchaguzi wa Wilaya kwa nafasi yake atakuwa Afisa Uandikishaji katika Wilaya anayoismamia.

(2) Kwa mujibu wa Sheria hii, Afisa Uandikishaji atafanya kazi zake kama zilivyowekwa katika Sheria ya Ofisi ya Tume ya Uchaguzi.

(3) Afisa Uandikishaji anaweza, kwa mujibu wa sifa na miongozo iliowekwa na Tume, kuteuwa Makarani wa Uandikishaji kama anavyoona inafaa.

(4) Kwa kufuata miongozo hiyo, Afisa Uandikishaji anaweza mara kwa mara kutoa maelekezo kwa karani wa uandikishaji ambaye atatekeleza majukumu na uwezo aliyopewa au kukasimiwa na Afisa Uandikishaji.

Majukumu ya Karani wa Uandikishaji. **8.** Karani wa uandikishaji katika kutekeleza kazi zake katika kituo cha uandikishaji atahakikisha kuwa-

- (a) Kituo cha kuandikisha wapiga kura kimepangwa vizuri;
- (b) kuna vifaa vya uandikishaji vya kutosha;
- (c) kuna usalama na mazingira mazuri ya kufanyia kazi;
- (d) waombaji wenye sifa tu ndio wanaoandikishwa;

- (e) fomu za uandikishaji zinajazwa kwa usahihi; na
- (f) uandikishaji unafanyika kwa mujibu wa sheria, kanuni na miongozo ya Tume.

9. Karani wa Uandikishaji atakuwa na dhamana ya shughuli za uandikishaji katika kituo na atakuwa na uwezo wa kufanya yafuatayo-

Uwezo
wa
Karani
wa
Uandikishaji.

- (a) kumuamrisha Afisi wa Polisi katika kituo kuhakikisha kuwepo utiifu wa sheria na kufutwa kwa maelekezo;
- (b) kumuamrisha mtu yeyote kuondoka katika kituo baada ya kujiridhisha kuwa uwepo wa mtu huyo unahatarisha kazi ya uandikishaji;
- (c) kumzuia mwombaji au mtu mwengine kuingia katika kituo cha uandikishaji na zana au kifaa kisichoruhusiwa;
- (d) kuzuia matumizi ya vifaa vya kielektronik katika kituo cha uandikishaji isipokuwa kwa wale walioruhusiwa tu;
- (e) kumwandikisha au kutomwandikisha mpiga kura kulingana na miongozo ya Tume.

SEHEMUYA PILI UANDIKISHAJI WA WAPIGA KURA

10. (1) Tume kwa tangazo lililochapishwa katika Gazeti, itapanga na kutangaza wakati na pahala pa uandikishaji wa wapiga kura kama itakavyoona inafaa.

Wakati
na eneo
la
Uandikishaji.

(2) Mtu yeyote ambaye ana sifa ya kuandikishwa kuwa mpiga kura katika eneo la uandikishaji na hajaandikishwa katika daftari, anaweza kwenda katika eneo la uandikishaji kwa ajili ya kuandikishwa kama ambavyo itaelekezwa na Tume.

11. (1) Mtu atakuwa na sifa za kuandikishwa kuwa mpiga kura ikiwa-

Sifa za
kuandiki
shwa.

- (a) ni Mzanzibari.
- (b) amefikia umri wa miaka kumi na nane.
- (c) anacho na ataonyesha Kitambulisho cha Mzanzibari Mkaazi kilichotolewa chini ya Sheria zinazohusiana na kitambulisho cha mazanzibari.
- (d) ana makaazi ya kudumu na amekuwa akiishi katika jimbo hilo kwa kipindi cha miezi 36 mfululizo.
- (e) jina lake halimo katika Daftari la jimbo lolote lile.
- (f) hajazuwiwa kuandikishwa kuwa mpiga kura na Sheria nyengine yoyote ile.

(2) Bila ya kuathiri maelezo ya kifungu kidogo cha (1)(d), mtu anaweza kuchukuliwa kuwa ana sifa za kuandikishwa katika jimbo ikiwa-

- (a) ameolewa na anaishi katika jimbo hilo mradi mwenzake wa ndoa ni mkaazi wa kudumu wa eneo la uandikishaji; au

- (b) ni mtegemezi wa mmoja au watu wote ambao wameelezwa katika sehemu ya (a) na (d); au
- (c) ni mwanafunzi anayeishi katika dakhalia inayotambuliwa na serikali katika jimbo; au
- (d) anaishi katika jimbo kutokana na sababu za ajira.

(3) Kwa madhumuni ya kijifungu kidogo cha 2(d) cha kifungu hiki, mtu atakuwa na sifa zinazotokana na misingi ya ajira iwapo-

- (i) ni Afisa wa Usalama ambaye amepata uhamisho wa kikazi na inahusisha wanajeshi wa Jeshi la Wananchi wa Tanzania, Afisa Usalama wa Taifa, Jeshi la Polisi Tanzania na Idara Maalum.
- (ii) ni mfanyakazi wa serikali au mwajiriwa wa shirika la kimataifa ambaye amepata uhamisho kutokana na kazi zake.
- (iii) ni mwanamke aliyeolewa au mwanamume aliyeowa na mtu ambaye ana sifa ya kikazi aliyehamishiwa katika eneo jengine kutokana na uhamisho wa mume au mke wake.
- (iv) ni mtegemezi wa mtu mwenye sifa ya kikazi ambaye amekidhi masharti ya aya ya (i), (ii) na (iii).

(4) Mtu ambaye kwa madhumuni ya sifa ya ukaazi, hana sifa ya kuandikishwa katika jimbo analoishi sasa, anaweza kurejea katika jimbo la zamani na kuandikishwa kuwa mpiga kura na atakuwa na haki ya kuandikishwa katika jimbo hilo.

Taratibu
wa
Kuandikisha.

12. (1) Kila Mzanzibari aliyetimia umri wa miaka kumi na nane, isipokuwa awe amezuilika kutokana na Sheria hii au Sheria nyengine yoyote, atakuwa na haki ya kuandikishwa kuwa mpiga kura chini ya masharti ya Sheria hii

(2) Afisa Uandikishaji kwa kufuata miongozo ya Tume, atamuandikisha mtu mwenye sifa ambaye ataomba na kwenda mwenyewe binafsi mbele yake au mbele ya Karani wa Uandikishaji.

(3) Afisa Uandikishaji au Karani wa Uandikishaji baada ya kuridhika nyaraka na sifa za mwombaji atamwandikisha mwombaji huyo na atampatia risiti kuthibitisha kukubaliwa maombi yake.

Sheha
kuwa
wakala
kwa
nafasi
yake.

13. (1) Sheha kutokana na wadhifa wake atakuwa ni Wakala wa Uandikishaji wa Tume katika shehia yake.

(2) Kila Sheha au mwakilishi katika Shehia ambayo kituo cha uandikishaji kimeanzishwa atashirikiana na Afisa Uandikishaji au Karani wa Uandikishaji kuhakikisha usimamizi mzuri wa Sheria na Kanuni zinazohusiana na Uandikishaji kituoni.

Wakala
wa
Uandikishaji.

14. (1) Kila chama cha siasa, kinaweza wakati wa uandikishaji kuteuwa mwanachama wake mmoja ambaye ameanzikishwa au ana sifa za kuandikishwa kuwa mpiga kura, kuwa wakala wa uandikishaji katika kila shehia.

(2) Majina na anuani za mawakala wa uandikishaji walioteuliwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki pamoja na vituo vya uandikishaji ambavyo wamepangiwa kazi vitawasilishwa kwa Afisa Uandikishaji si zaidi ya siku saba kabla ya kuanza undikishaji au ndani ya muda mfupi kama Tume itakavyoruhusu.

(3) Wakala wa uandikishaji chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki atakiwakilisha chama chake na atasaidia kugundua wanaojifananisha.

(4) Mawakala wa Uandikishaji kwa pamoja watashirikiana na Afisa Uandikishaji na Karani wa Uandikishaji kuhakikisha utekelezaji mzuri wa Sheria na Kanuni zinazohusiana na uandikishaji.

(5) Bila ya kuathiri maelezo ya kijifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, kila wakala wa uandikishaji anawajibika kuwepo wakati wa kufunguliwa kwa kituo cha uandikishaji ambacho ameteuliwa kukifanyia kazi.

Isipokuwa kwamba kutokuwepo kwa wakala wa uandikishaji katika kituo hakutasimamisha kazi za uandikishaji.

15. Watu wafuatao wataruhusiwa kuwemo katika kituo cha uandikishaji:-

- (a) Afisa Uandikishaji;
- (b) Karani wa Uandikishaji;
- (c) Sheha;
- (d) Wakala wa Uandikishaji;
- (e) Anayeomba kuandikishwa;
- (f) Mtu anayemsaidia mwombaji mwenye mahitaji maalumu;
- (g) Mwangalizi aliyeidhinishwa kwa maandishi na Tume;
- (h) Mjumbe wa Tume;
- (i) Mkurugenzi wa Uchaguzi;
- (j) Askari Polisi au Afisa wa usalama atakayekuwepo kituoni kwa ulinzi; au
- (k) Mtu mwengine yeyote itakayeidhinishwa na Tume.

Wanaoruhu
siwa
katika
kituo cha
uandikishaji.

16. (1) Endapo karani wa uandikishaji atakayakataa maombi ya kuandikishwa ya muombaji, kulingana na maelezo ya sehemu hii, atajaza maelezo katika fomu maalumu iliyoewekwa na kumpatia muombaji inayoelezea ambayo sababu za kukataliwa kuandikishwa.

Kukataliwa
kwa
maombi
ya
kuandiki
shwa.

(2) Iwapo mwombaji hakuridhika na uamuzi wa Karani wa Uandikishaji atawasilisha malalamiko yake kwa Afisa Uandikishaji ambae atayatolea uamuzi malalamiko hayo ndani ya siku saba.

(3) Iwapo mwombaji hakuridhika na uamuzi wa Afisa Uandikishaji atakata Rufaa kwa Tume ndani ya siku saba.

(4) Rufaa chini ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki itafunguliwa na kuamuliwa ndani ya siku kumi na nne baada ya uamuzi wa Afisa Uandikishaji.

(5) Uamuzi wa Tume juu ya masuala ya uandikishaji uliofanywa chini ya kifungu hiki utakuwa wa mwisho.

Uamuzi
wa Rufaa.

17. Endapo jina la mtu yeyote-

- (a) Limeamuliwa na Tume liingizwe katika orodha ya walioandikishwa; au
- (b) limeamuliwa lisiingizwe katika orodha ya walioandikishwa,

Afisa wa Uandikishaji baada ya kupata maelekezo ya Tume atachukuwa hatua ya kuliingiza au kutoliingiza jina hilo, kwa kadiri itakavyokuwa katika orodha ya walioandikishwa.

Kuweka
Wazi
Orodha
za
Waombaji.

18. (1) Afisa Uandikishaji, baada ya uandikishaji na kwa kufuata miongozo ya Tume, ataweka wazi au ataagiza kuwekwa wazi kwa siku saba orodha za wapiga kura wapya katika kila kituo cha uandikishaji au katika sehemu itakayoelekezwa na Tume.

(2) Mpiga kura yeyote au mwombaji anaweza kuchunguza orodha ya wapiga kura kwa madhumuni ya ama kuthibitisha kama yumo usahihi wa taarifa zake au kuziwekea pingamizi taarifa za mwombaji yeyote asiyekuwa na sifa kuwemo katika orodha ya wapiga kura.

Malalmiko
juu ya
orodha
iliyowekwa
wazi.

19. (1) Mwombaji yeyote ambaye baada ya uchunguzi wa orodha amegundua kuwa, jina lake halimo katika orodha ya kituo au taarifa zake si za kweli, anaweza kuomba kwa Afisa Uandikishaji kwa kujaza fomu maalum kwa jina au taarifa zake ziiingizwe katika orodha au zifanyiwe masahihisho.

(2) Afisa Uandikishaji anaweza, baada ya kupokea malalamiko na baada ya uchunguzi akagundua kuwa-

- (a) mwombaji ana haki ya kuwemo katika Daftari, atamwandikisha mwombaji huyo;
- (b) taarifa za mwombaji hazijanukuliwa kwa usahihi, atazifanyia masahihisho taarifa hizo; au
- (c) mwombaji hana hali kwa mujibu wa maelezo ya kifungu kidogo cha (2)(a) na (b) cha kifungu hiki, atakataa maombi ya mwombaji huyo na ataelezea sababu ya kukataa kwake kwa kujaza maelezo katika fomu maalum.

(3) Endapo mwombaji hatoridhika na maamuzi ya afisa Uandikishaji ataka Rufaa Tume ndani ya siku saba.

Pingamizi.

20. (1) Mtu yeyote ambaye jina lake limo katika Daftari au katika orodha ya waombaji wa eneo husika la uchaguzi, anaweza kuliwekea pingamizi jina la mtu mwingine yeyote ambalo limo katika orodha ya wapiga kura kutokana na sababu kuwa mtu huyo hana sifa au hasitahiki tena kuwemo katika Daftari la eneo hilo.

(2) Utaratibu wa kuweka pingamizi, muda na namna ya kuweka dhamana na pahala pa kusikiliza pingamizi vitakuwa kama vitakavyoelezewa katika Kanuni chini ya Sheria hii.

21. Afisa Uandikishaji baada ya kuridhika kukamilika kwa taratibu za kumwandikisha mwombaji, ataziingiza taarifa za mwombaji huyo katika Daftari na kuwa mpiga kura. Kuingizwa katika Daftari.

22. (1) Kutakuwa na kitambulisho mpiga kura itakayotayarishwa na Tume kulingana na sifa za kujiandikisha. Kitambulisho cha Mpiga kura.

(2) Afisa Uandikishaji kwa kufuata miongozo ya Tume atatoa vitambulishovya wapiga kura kwa wapiga kura walioandikishwa.

(3) Kitambulisho cha mpiga kura iliyotayarishwa kwa maelekezo ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, itatumika katika uchaguzi na Kura ya Maoni kwa kipindi cha miaka kumi.

23. (1) Pale ambapo Kitambulisho cha Mpiga kura kimepotea, kimechafuka au kuharibika, mpiga kura anaweza kuomba yeye mwenyewe kwa Afisa Uandikishaji kupatiwa shahada nyengine ya kupigia kura. Kitambulisho kilichopotea au kuharibika.

(3) Endapo Afisa Uandikishaji ataridhika na maombi yaliyofanywa kulingana na maelekezo ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, atampatia mwombaji shahada mpya ya kupigia kura na baada ya muombaji kulipia ada iliyowekwa na kukabidhi kitambulisho kiliyochafuka au kuharibika.

(4) Maombi yatakayofanywa chini ya kifungu hiki yatawasilishwa kwa tamko katika fomu maalum iliyotayarishwa kwa mujibu wa Kanuni zilizotayarishwa.

SURA YA TATU UKAGUZI WA DAFTARI

24. (1) Mtu yeyote aliyeandikishwa kuwa mpiga kura anaweza kwa kuomba kwa Afisa Uandikishaji kufanya ukaguzi wa Daftari wa kituo chake alichandikishwa ndani ya Wilaya. Ukaguzi wa Daftari.

(2) Utaratibu wa kukagua Daftari utakuwa kama ulivyoelezewa katika Kanuni zilizotayarishwa kwa mujibu wa Sheria hii.

25. (1) Mpiga kura aliyeandikishwa anaweza, baada ya kulikagua Daftari na akagundua kuwa jina lake halimo au taarifa zake haziko sawa, kuomba kwa Mkurugenzi au Afisa Uandikishaji kwa kutumia fomu maalum kutaka jina lake au taarifa zake kuingizwa au kufanyiwa masahihisho. Malalami ko dhidi ya Daftari.

(2) Afisa Uandikishaji anaweza, baada ya kupokea maombi na kuridhika kwamba mwombaji ana haki ya kuingizwa katika Daftari au taarifa za mwombaji hazikuandikwa kwa usahihi, atamwandikisha mwombaji huyo au kusahihisha taarifa zake kama inavyostahiki.

(3) Afisa Uandikishaji atakaa kwa kupitia fomu maalum maombi ya mwombaji yaliyofanywa kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki na kutoa sababu zake, akiona kuwa madai ya mwombaji ya kutaka kuingizwa katika Daftari au kusahihishiwa taarifa zake haya na msingi.

Pingamizi dhidi ya mtu aliye katika daftari.

26. (1) Mpiga kura yeyote ambaye jina lake limo katika Daftari la eneo la kupigia kura anaweza, kuliwekea pingamizi jina la mtu yeyote aliyemo katika orodha ya wapiga kura kutokana na kuwa mtu huyo hana sifa au hana tena sifa za kuandikishwa katika eneo hilo.

(2) Utaratibu wa kuweka pingamizi, wakati, namna ya kuweka dhamana na pahala pa kusikiliza pingamizi utakuwa kama itakavyoelezwa katika Kanuni zitakazotayarishwa na Tume.

Uchunguzi na maamuzi ya Afisa Uandikishaji.

27. (1) Afisa Uandikishaji haraka iwezekanavyo, atafanya uchunguzi kuhusiana na pingamizi zote zilizowekwa.

(2) Afisa Uandikishaji katika kipindi kisichopungua siku kumi na nne, atatoa taarifa ya maandishi juu ya tarehe, muda na pahala ambapo pingamizi itasikilizwa kwa kila muweka pingamizi na kwa mtu aliyewekewa pingamizi.

(3) Mtu yeyote ambaye anahusika au amethiriwa na uchunguzi wa suala hilo anaweza kujitokeza na kusikilizwa yeye binafsi au mtu yeyote ambaye atamuidhinisha kwa maandishi kwa niaba yake kwa Afisa Uandikishaji.

(4) Afisa Uandikishaji atasikiliza pingamizi iliyowasilishwa na kuamua kwa mujibu wa utaratibu na ata-

- (a) futa au kuelekeza kufutwa jina la mtu huyo kutoka katika Daftari iwapo ataridhika kuwa sifa za anayepingwa hazikuthibitishwa; au
- (b) bakisha au kuliingiza kama inavyowezekana au kuelekeza kubakishwa au kuingizwa jina la mtu aliyewekewa pingamizi katika Daftari iwapo ataridhika kuwa sifa za mtu huyo zimethibitishwa.

(5) Endapo muweka pingamizi au mtu yeyote aliyeidhinishwa kwa maandishi kwa niaba yake atashindwa kutokea katika tarehe iliyopangwa kwa uchunguzi juu ya pingamizi, au atakuwepo lakini akashindwa kutoa ushahidi wa pingamizi yake kumridhisha Afisa Uandikishaji, Afisa Uandikishaji atalibakisha au ataelekeza kubakishwa jina la mpiga kura katika Daftari au kama itakavyokuwa, hatochukua hatua zozote kulifanyia masahihisho Daftari kwa kuingiza jina la mtu anayepingwa katika Daftari.

(6) Endapo pingamizi itawekwa na mtu yeyote imekataliwa, Afisa Uandikishaji anaweza kutoa amri kwa maandishi kumtaka mweka pingamizi kumlipa mtu ambaye amemwekea pingamizi, fidia ya kiasi cha fedha kama itakavyoelekezwa na Tume.

(7) Endapo pingamizi itakataliwa na Afisa Uandikishaji na ikawa ana maoni kuwa pingamizi iliwekwa bila ya kuwa sababu za msingi, dhamana itakayowekwa itachukuliwa na serikali au kurejeshwa kwa mweka pingamizi kwa amri itakayotolewa na Afisa Uandikishaji.

SEHEMU YA NNE UENDELEZAJI WA DAFTARI

Uhamisho wa taarifa.

28. (1) Pale mpiga kura katika eneo moja la uchaguzi anakuwa mkaazi wa kudumu katika eneo jengine la uchaguzi, anaweza kuomba kwa Afisa Uandikishaji

kuhamishiwa taarifa zake kutoka eneo la zamani kwenda katika eneo la sasa la kupigia kura.

(2) Endapo Afisa Uandikishaji ataridhika kuwa mwombaji ni mpiga kura; na ni mkaazi wa kudumu wa eneo husika la uchaguzi ambalo anaomba kuhamishiwa taarifa zake; atahamisha taarifa za mpiga kura huyo katika eneo la uchaguzi analoomba.

Isipokuwa kwamba, uhamisho wa taarifa za mpiga kura huyo utakamilika tu baada ya mwombaji kukabidhi kitambulisho chake cha zamani cha kupigia kura alichokabidhiwa na Afisa Uandikishaji.

(3) Endapo Afisa Uandikishaji amehamisha taarifa za mwombaji kama ilivyoelezwa katika kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, atafuta shahada ya kupigia kura atakayokabidhiwa na mwombaji.

(5) Afisa Uandikishaji baada ya kukamilisha kuhamisha taarifa za mwombaji chini ya kifungu hiki na baada ya kulipa ada iliyowekwa, atampatia au ataelekeza kupatiwa shahada mpya ya kupigia kura.

29. Afisa Uandikishaji pale inapotokezea kuwa taarifa za mpiga kura katika Daftari zinahitaji kufanyiwa masahihisho kwa sababu yoyote ile ya kisheria na baada ya kupokea maombi ya kufanya masahihisho toka kwa mpiga kura, atafanya au ataagiza kufanywa masahihisho yote muhimu katika Daftari na atamwarifu Mkurugenzi.

Maombi ya kubadilisha taarifa za mpiga kura aliyeandikiswa.

Isipokuwa kwamba hakuna kitambulisho kipya chaa kupigia kura kitakachotolewa chini ya kifungu hiki mpaka mwombaji atakapokabidhi kitambulisho chake cha zamani ya kupigia kura au kumridhisha Afisa Uandikishaji imepotea na kulipia ada atakayoelekezwa.

30. (1) Afisa Uandikishaji, kwa kufuata miongozo ya Tume, atafanya uchunguzi ili kuthibitisha taarifa za wapiga kura wanaohitajika kuondolewa katika Daftari.

Kumwonda mpiga kura asiyekuwa na sifa.

(2) Afisa Uandikishaji wakati wa kufanya uchunguzi wake anaweza kutumia taarifa kutoka katika vyombo vifuatavyo-

- (a) Taasisi inayohusika na maswali ya vizazi na vifo;
- (b) Sheha;
- (c) Taasisi inayohusika na masuala ya wahamiaji;
- (d) Taasisi inayohusika na Usajili wa Wakaazi na Vitambulisho;
- (e) Taasisi nyengine yoyote ambayo kwa mwongozo wa Tume inaweza kusaidia kupatika kwa taarifa zinazohitaji; na
- (f) Jamaa wa wahusika

(3) Kuhusiana na kifungu kidogo (1) na ((2) cha kifungu hiki, Afisa Uandikishaji anaweza kumwondoa mpiga kura yeyote ambaye hana sifa kwa mujibu wa maelekezo chini ya Kanuni iliyotungwa na Tume.

Kuweka wazi orodha ya waliopoteza sifa au kuhamisha taarifa. **31.** Msimamizi wa Uchaguzi atatarisha orodha ya wapiga kura waliohamisha taarifa au kupoteza sifa za kuwemo katika daftari na kuiweka wazi kwa muda wa siku saba katika eneo la wazi la Ofisi ya Tume ya Uchaguzi au eneo jengine lolote lililoamuliwa na Tume kwa ajili ya kuwawezesha wapiga kura wa eneo hilo kuweka pingamizi kama zipo.

Kubadili jina. **32.** Mtu aliyeandikishwa kuwa mpiga kura na jina lake likabadilika kwa sababu ya kuolewa au kwa njia nyengine, anaweza iwapo hajafutwa kupiga kura chini ya kifungu cha 27 cha sheria hii, kupiga kura kwa kutumia jina ambalo amejadikisha.

SURA YA TATU SEHEMU YA KWANZA UCHAGUZIMKUU

Uchaguzi Mkuu. **33.** (1) Kwa mujibu wa masharti ya Katiba, kutakuwa na Uchaguzi Mkuu wa Zanzibar ambao utafanyika kila baada ya miaka mitano.

(2) Uchaguzi mkuu chini ya kifungu cha (1) cha kifungu hiki utajumuisha uchaguzi wa-

- (a) Rais;
- (b) Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi; na
- (c) Madiwani.

(3) Tume, kupitia tangazo lililochapishwa katika Gazeti la Serikali, itatangaza siku ambayo uchaguzi mkuu utafanyika ambayo haitapungua siku sitini na isiyozidi siku tisini kuanzia siku ya kuvunjwa kwa Baraza la Wawakilishi.

(4) Tangazo lililochapishwa chini ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki litajumuisha-

- (a) Tarehe ya uchaguzi;
- (b) Kipindi cha kuchukuwa na kurejesha fomu;
- (c) Nomination day;
- (d) Kipindi cha kampeni; na
- (e) Muda wa kutangaza matokeo.

(5) Tume inaweza pale mazingira yanapohitaji, kutangaza tarehe tofauti za kufanyika uchaguzi Mkuu katika Majimbo.

Watu wenye haki ya kupiga kura. **34.** (1) Bila ya kuathiri maelezo ya kifungu 7 (2) cha Katiba, kila mtu aliyeandikishwa kuwa mpiga kura chini ya Sheria hii atakuwa na haki ya kupiga kura katika uchaguzi.

(2) Mpiga kura aliyeandikishwa anaweza kupiga kura katika kituo cha kupigia kura alichopangiwa katika kituo cha kupigia kura ambacho ameandikishwa katika jimbo.

(3) Tume inaweza kutoa maelekezo na kuweka mazingira ambayo mtu kwa wa uchaguzi wa rais anaweza, kuruhusiwa kupiga kura katika kituo ambacho hakuandikishwa.

35. (1) Afisa wa Uchaguzi wa Wilaya Afisa atakuwa, kwa mujibu wa nafasi yake na masharti ya Sheria ya Ofisi ya Tume ya Uchaguzi ya Zanzibar, kuwa Msimamizi wa Uchaguzi wa majimbo ya Wilaya anayoisimamia.

Msimamizi,
Msaidizi
Msimamizi
wa
uchaguzi
na
watendaji
wengine.

(2) Tume, kwa mujibu wa masharti ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, itateua kwa kila uchaguzi katika kila jimbo Msaidizi Msimamizi wa Uchaguzi kulingana na sifa ilizowekwa na Tume kwa madhumuni ya kusaidia uendeshaji wa uchaguzi katika jimbo.

(3) Msimamizi wa Uchaguzi anaweza, kulingana na maelekezo ya Mkurugenzi, kuteua watendaji wa vituo vya kupigia kura kulingana na mahitaji ya kuweza kusimamia uchaguzi katika jimbo.

(4) Msimamizi wa Uchaguzi anaweza, mara kwa mara, kutoa maelekezo kwa Msaidizi Msimamizi kutekeleza majukumu au uwezo aliyopewa au aliyonayo na maelezo yanayohusiana na Msimamizi wa Uchaguzi yatachukuliwa kuwa yamejumuisha maelezo kwa Msaidizi Msimamizi.

(5) Msimamizi anaweza, kulingana na maelekezo ya Tume, kuajiri wafanyakazi wanaohitajika kuendesha majukumu chini ya masharti ya Sheria hii.

36. (1) Tume italigawanya kila jimbo katika maeneo ya kupigia kura na itavitangaza katika Gazeti la Serikali taarifa inayobainisha maeneo hayo ya kupigia kura.

Maeneo
ya
kupigia
kura.

(2) Pale ambapo mipaka ya majimbo imebadilika au katika hali yoyote ile ambayo Tume imeona inafaa kufanya hivyo, inaweza kubadilisha idadi na maeneo ya kupigia kura katika jimbo na taarifa ya mabadiliko hayo yatachapishwa katika Gazeti la Serikali tangazo linaloelezea mabadiliko hayo.

(3) Pale ambapo zimetokea athari mabadiliko ya kuanzishwa au kubadilishwa kwa mipaka ya jimbo, eneo moja la kupigia kura katika jimbo ambalo limeingia katika jengine la eneo la kupigia kura la jimbo jingine, Tume itatangaza kwamba, eneo hilo limesita kuwa eneo la kupigia kura kupigia katika jimbo la awali na litakuwa ndani ya jimbo ambalo liko sasa.

(4) Tume itatoa, kwa kuzingatia masharti ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki, kutoa kadi za kupigia kura mpya kwa wapiga kura wa eneo lililoathirika na mabadiliko ya mipaka.

37. (1) Msimamizi wa uchaguzi, kwa kuzingatia taarifa ya uchaguzi iliyochapishwa na Tume chini ya kifungu cha 33(3) cha Sheria hii na katika kipindi cha siku kumi na nne kabla uchaguzi, atatoa taarifa ya uchaguzi katika jimbo kama anavyoona inafaa juu ya mambo yafuatayo-

Taarifa
ya
Uchaguzi.

- (a) siku na kwa mujibu wa masharti ya kifungu kidogo cha (4) cha kifungu hiki, muda wa kuanza na kufunga vituo vya kupigia kura;
- (b) anuani za maeneo na vituo kupigia kura;

- (c) idadi ya wapiga kura iliyopangwa kwa kila eneo na kituo cha kupigia kura;
- (d) jina kamili, anuani, kazi na nembo ya chama cha kila mgombea.

(2) Siku ambayo imeteuliwa chini ya paragrafu (a) ya kifungu kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki katika eneo lolote la kupigia kura, inaweza kuwa tofauti na siku iliyoteuliwa kwa endeleo jengine la kupigia kura katika jimbo.

Isipokuwa kwamba siku ya uchaguzi katika jimbo itakuwa siku ya upigaji kura katika angalau eneo moja la kupigia kura katika jimbo;

(3) Endapo Msimamizi wa Uchaguzi, baada ya kushauriana na Mkurugenzi, ameteuwa siku ya upigaji kura kwa eneo la upigaji kura chini ya masharti ya kifungu hiki, anaweza kutoa taarifa hiyo katika jimbo kama atakavyoona inafaa, kubadilisha siku ya upigaji kura iliyoteuliwa kwa eneo lolote la uchaguzi, na baada ya hapo upigaji kura utafanyika katika eneo hilo katika tarehe iliyoainishwa kwenye taarifa hiyo.

(4) Kwa madhumuni ya aya (a) ya kifungu kidogo cha (1) ya kifungu hiki, isipokuwa kama Tume imeelekeza vyinginevyo, wakati wa kuanza kupigaji kura utakuwa saa moja kamili asubuhi na wakati wa kufunga upigaji kura utakuwa saa kumi kamili jioni au muda wa mapema zaidi kama itakavyoainishwa katika tangazo.

Ubandikaji
wa daftari
katika
eneo la
kupigia
kura.

38. Msimamizi wa uchaguzi atabandika, siku saba kabla ya upigaji kura, daftari katika sehemu ya wazi ya eneo la kupigia kura ili kuwawezesha wapiga kura kufahamu taarifa zao na vituo vya kupigia kura.

Uchaguzi
mdogo.

39. (1) Kutakuwa na uchaguzi mdogo utakaofanyika kutokana na mambo yafuatayo-

- (a) Kwa Rais utafanyika kwa mujibu wa maelekezo ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu cha 34 cha Katiba;
- (b) kwa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi utafanyika kwa mujibu wa maelekezo ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu cha 71 cha Katiba; na
- (c) kwa Diwani utafanyika kutokana na- kifo; kujiuzulu; au sababu nyengine yoyote ambayo itamfanya diwani kupoteza sifa ya kuwa diwani.

(2) Tume, mara baada ya kupokea taarifa rasmi kutoka katika mamlaka inayohusika, kama ilivyoinishwa katika kifungu kidogo cha (4) cha kifungu hiki, itatangaza siku ya uteuzi ambayo haitazidi siku thelathini kwa ajili ya uchaguzi mdogo.

(3) Iwapo uchaguzi mdogo umepangwa kufanyika, siku ya uteuzi haitakuwa chini ya miezi minne na haitakuwa zaidi ya miezi kumi na mbili tokea kutokea kwa jambo lililopelekea uchaguzi mdogo kufanyika.

(4) Mamlaka inayohusika katika kifungu hiki maana yake ni Spika wa Baraza la Wawakilishi kwa nafasi iliyowazi ya Rais au Mjumbe wa Baraza la

Wawakilishi na Waziri anyehusika na masuala ya Serikali za Mitaa kwa kiti kilichowazi cha Diwani.

(5) Bila ya kujali masharti ya kifungu kidogo cha (1) na (2) cha kifungu hiki, Tume inaweza kwa kuzingatia sababu za msingi ambazo zimepelekea kutokea kwa jambo lililozuiya kufanyika kwa uchaguzi mdogo katika siku iliyoteuliwa, kuifuta siku iliyoteuliwa na kuteuwa siku nyengine kwa ajili ya uchaguzi huo kuwa siku iliyoelekezwa chini ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki.

(6) Tume haitaitisha uchaguzi mdogo katika miezi kumi na mbili ya mwisho ya Baraza la Wawakilishi.

40. (1) Pale ambapo Tume itaridhika, kabla ya kutangaza matokeo ya uchaguzi au kura ya maoni, kwamba kulikuwa na kutofuatwa kwa taratibu, matumizi mabaya au ukiukaji wa taratibu za uchaguzi, au

Uchaguzi
wa
marudio.

(2) Pale ambapo kura za wagombea waliopata idadi ya kura juu imelingana;

Tume ama itasimamisha au kufuta uchaguzi au sehemu yoyote ya Uchaguzi na itatangaza siku nyengine ya kuendesha uchaguzi.

(3) Kwa madumuni ya kifungu hiki uchaguzi wa marejeo maana yake ni utaratibu wa upigaji kura kwa kuzingatia wagombea walewale walioteuliwa katika uchaguzi kabla ya Uchaguzi kufutwa au kusimamishwa.

SEHEMU YA PILI UTEUZI WA WAGOMBEA

41. (1) Tume itateuwa siku ya uteuzi kwa ajili ya uchaguzi mkuu wa Zanzibar ambayo haitapungua siku tano na haitazidi siku ishirini na moja baada ya kuvunjwa kwa Baraza la Wawakilishi.

Siku ya uteuzi.

(2) Uteuzi wa wagombea utafanyika saa ishirini nne baada ya muda ya mwisho ya kurejesha fomu za uteuzi; ambapo-

- (a) Tume itateuwa wagombea wa Urais, na
- (b) Msimamizi wa Uchaguzi atateuwa wagombea wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi na Madiwani.

(3) uteuzi wa wagombea chini ya kifungu hiki utazingatia masharti ya Katiba, Sheria hii, taarifa za mgombea na pingamizi zilizowekwa kama zipo katika fomu ya uteuzi.

(4) Mgombea ambaye atashindwa kutekeleza masharti ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki, hatateuliwa na Tume au Msimamizi wa Uchaguzi, kwa kadiri itakavyokuwa.

42. Kwa kuzingatia na masharti ya Katiba, mtu atakuwa na sifa ya kuteuliwa kuwa mgombea wa Urais iwapo-

Sifa za
Mgombea
wa Urais.

- (a) ni Mzanzibari wa kuzaliwa;
- (b) ametimiza umri wa miaka arobaini;

- (c) ametimiza masharti ya kuchaguliwa kuwa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi; na
- (d) ni mgombea aliyependekezwa na chama cha siasa ambacho kimesajiliwa kwa mujibu wa Sheria ya Vyama vya Siasa.

Sifa za
Mgombea
wa
Ujumbe
wa
Baraza la
Wawakilishi.

43. Kwa kuzingatia na masharti ya Katiba, mtu atakuwa na sifa ya kuteuliwa kuwa mgombea wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi iwapo-

- (a) ni Mzanzibari;
- (b) ametimiza umri wa miaka ishirini na moja;
- (c) ameandikishwa au ana sifa za kuandikishwa katika jimbo kama mpiga kura kwa uchaguzi wa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi;
- (d) anaweza kusoma, lakini ikiwa ana ulemavu wa uoni au aina nyengine ya ulemavu wa viungo anaweza kuzungumza lugha ya Kiswahili;
- (e) ni mgombea aliyependekezwa na chama cha siasa ambacho kimesajiliwa kwa mujibu wa Sheria ya Vyama vya Siasa; na
- (f) Hazuiliki kugombea uchaguzi chini ya masharti ya Katiba au Sheria nyengine.

Siza za
Mgombea
wa
Udiwani.

44. Mtu atakuwa na sifa ya kuteuliwa kuwa mgombea wa Udiwani iwapo-

- (a) ni Mzanzibari;
- (b) ametimiza umri wa miaka ishirini na moja;
- (c) ameandikishwa au ana sifa za kuandikishwa katika jimbo kama mpiga kura katika Jimbo.
- (d) anaweza kusoma, lakini ikiwa ana ulemavu wa uoni au aina nyengine ya ulemavu wa viungo anaweza kuzungumza lugha ya Kiswahili;
- (e) Ni mgombea aliyependekezwa na chama cha siasa ambacho kimesajiliwa kwa mujibu wa Sheria ya Vyama vya Siasa;
- (f) Ni mkaazi wa kawaida katika eneo la mamlaka ya Serikali ya Mtaa; na
- (g) Hazuiliki kugombea uchaguzi chini ya masharti ya Katiba au Sheria nyengine.

Fomu ya
Uteuzi.

45. (1) Tume kwa madhumini ya uchaguzi itaandaa fomu maalumu za uteuzi katika mfumo ambayo inaona unafaa kumtambua na kuzijua sifa za mgombea.

(2) Fomu ya uteuzi iliyoandaliwa chini ya kifungu cha (1) cha kifungu hiki inajumuisha yafuatayo-

- (a) taarifa za mgombea na chama chake;
- (b) majina ya wadhamini wanaohitajika; na

- (c) kiapo katika fomu lilioapiwa na kusainiwa na mgombea mbele ya Jaji wa Mahakama Kuu kwa mgombea wa Urais na Hakimu kwa Mgombea wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani.

46. (1) Tume kwa madhumuni ya uchaguzi itatangaza siku ya kuchukuwa na kurejesha fomu za uteuzi ambayo haitazidi siku ishirini na moja kutoka siku za uteuzi.

Uchukuwaji
na
Urejeshaji
wa Fomu
za
wagombea.

(2) Kila chama kinacho kusudia kugombea uchaguzi kitawasilisha kwa Tume au Msimamizi wa Uchaguzi, kwa kadiri itavyowezekana, jina la mgombea wake na kuainisha siku na wakati kuchukuwa fomu.

(3) Tume au Msimamizi wa Uchaguzi, kwa kadiri itavyowezekana, baada ya kupokea majina ya wagombea walioadhimia kuchukuwa fomu, inaweza kuandaa ratiba ya uchukuwaji wa fomu na kuifanyika kazi.

(4) Mgombea aliyechukua fomu chini ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki atairudisha wakati wowote kabla ya saa kumi za jioni za siku ya mwisho ya urejeshaji wa fomu pamoja na picha za mgombea kama itakavyoaelekezwa na Tume.

(5) Tume itaweka ada maalumu ambayo haitarejeshwa ya uchukuwaji wa fomu ya uteuzi.

Wadhami
ni.

47. (1) Mgombea atateuliwa kihalali kugombea-

- (a) Uchaguzi wa Rais iwapo atadhaminiwa na wapiga kura wasiopungua mia mbili ambao ni wanachama wa chama chake katoka kila Mkoa kati ya Mikoa mitano ya Zanzibar.
- (b) Uchaguzi wa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi iwapo atadhaminiwa na wapiga kura wasiopungua ishirini na tano ambao ni wanachama wa chama chake katika jimbo; au
- (c) Uchaguzi wa Diwani iwapo atadhaminiwa na wapiga kura wasiopungua kumi na tano ambao ni wanachama wa chama chake katika Wadi.

Dhamana.

48. (1) Kila mgombea, wakati wa kurejesha fomu yake ya uteuzi ataweka kwa Tume au Msimamizi wa uchaguzi, kwa kadiri iwezekanavyo, dhamana ya kiasi cha fedha iliyopangwa na Tume.

(2) Dhamana itayowekwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, itarejeshwa kwa mgombea iwapo atashinda uchaguzi au atapata si chini asilimia kumi ya kura halali zilizopigwa au akifariki kabla ya upigaji kura.

(3) Dhamana itayowekwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki itachukuliwa na Serikali iwapo mgombea-

- (a) atajiondoa katika ugombea baada ya uteuzi;
- (b) atapata chini ya asilimia kumi ya kura halali zilizopigwa; au
- (c) ameondolewa katika orodha ya wagombea kwa kukosa sifa.

49. (1) Tume au Msimamizi wa uchaguzi, kwa kadiri itakavyokuwa, mara baada ya muda wa mwisho wa urejeshaji fomu za uteuzi uliwekwa na Tume,

Uwekaji
wazi wa
fomu za
uteuzi.

atazibandika fomu za uteuzi kwa muda wa saa ishirini na nne katika eneo la wazi la Ofisi.

Pingamizi dhidi ya fomu ya uteuzi.

50. (1) Mgombea anaweza kuweka pingamizi dhidi ya fomu ya mgombea mwengine kwa moja au zaidi ya sababu zifuatazo; kwamba-

- (a) taarifa za mgombea zilizotajwa hazitoshelizi kumtambua mgombea;
- (b) ametoa taarifa uongo katika fomu ya uteuzi; au
- (c) fomu ya mgombea huikizingatia au haikuwasilishwa kwa mujibu wa masharti ya hii.

(2) Pingamizi yoyote iliyofanya chini ya kifungu cha (1) cha kifungu hiki itawekwa ndani ya muda rasmi wa ubandikaji wa fomu za wagombea.

(3) Mgombea anaweza, kabla ya saa ishirini na nne kabla ya siku ya uteuzi, kuwasilisha pingamizi ya uteuzi-

- (a) Tume kwa Uchaguzi wa Rais; or
- (b) Msimamizi wa Uchaguzi kwa uchaguzi wa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani.

(4) Mgombea yeyote ambaye ameweka pingamizi chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, atawasilisha dhamana katika kiwango kilichoamuliwa na kutangazwa na Tume katika Gazeti la Serikali.

(5) Dhamana iliyowekwa chini ya kifungu kidogo cha (4) cha kifungu hiki zitarejeshwa kwa mgombea iwapo tu mgombea ameshinda pingamizi yake.

(6) Pingamizi iliyowekwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, itatiwa saina na mgombea na itaeleza sababu za pingamizi katika fomu maalumu iliyotayarishwa na Tume.

(7) Tume au Msimamizi wa uchaguzi anaweza ndani ya kipindi cha saa ishirini na nne kutoka muda wa mwisho wa uwasilishaji wa pingamizi, atasikiliza kwa uwazi na pande zote zinaweza kuita mashahidi na nyaraka yoyote ambayo inahusiana na pingamizi iliyowekwa.

(8) Tume au Msimamizi wa Uchaguzi anaweza kuamua ipasavyo juu ya uhalali wa kila pingamizi, na atazijulisha pande zote juu ya uamuzi wake.

(9) Pale katika mazingira fulani, fomu ya uteuzi inapowasilishwa bila ya kuambatanishwa na nyaraka zilizoainishwa katika Kanuni za fomu hiyo itahesabika kuwa ni batili.

Isipokuwa kwamba, pale Tume au Msimamizi wa Uchaguzi katika mazingira fulani anayoona inafaa, akielekeza kuwa fomu hiyo ikubalike kuwa ni halali hata kama fomu hiyo haikuambatanishwa nyaraka husika na kuagiza nyaraka hizo ziwasilishwe baadaye.

Rufaa dhidi ya Uamuzi wa uteuzi.

51. (1) Mgombea yeyote ambaye hakuridhika na uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi uliofanywa chini ya kifungu cha 50 (8) cha Sheria hii, anaweza kukata rufaa kwa Tume katika kipindi cha saa arobaini na nane tokea uamuzi wa pingamizi kutolewa.

(2) Rufaa, chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, itawekwa kupitia fomu rasmi iliyotayarishwa na Tume katika Kanuni.

(3) Tume ndani ya saa arobaini na nane baada ya kupokea rufaa, inazisikiliza na kuzitolea uamuzi na kuziarifu pande husika juu ya uamuzi ulioetoa.

(4) Uamuzi wa Tume juu ya rufaa kupinga uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi utakuwa na hautohojiwa na Mahkama yoyote.

52. (1) Kutakuwa na viti maalum vya wanawake katika Baraza la Wawakilishi kwa mujibu masharti ya kifungu cha 67 cha Katiba.

Uteuzi
wa Viti
maalumu
vya
wanawake.

(2) Kutakuwa na asilimia arobaini ya viti maalum vya wanawake katika kila Mamlaka za Serikali za Mitaa baada ya Uchaguzi wa madiwani katika Uchaguzi Mkuu.

(3) Kwa mujibu wa kijifungu cha (1) na (2) cha kifungu hiki, kabla ya kufanyika kwa Uchaguzi Mkuu, kila chama cha siasa ambacho kitashiriki katika uchaguzi wa Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi na Madiwani, kitapendekeza kwa Tume majina ya wanachama wake wenye sifa za kuteuliwa kuwa Wajumbe wa Viti Maalum vya Wanawake katika Baraza la Wawakilishi au madiwani katika Mamlaka za Serikali za Mitaa.

(4) Waziri anayehusika na Mamlaka za Serikali za Mitaa atapendekeza kwa Tume majina ya watu mawili kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa kuteuliwa kuwa Madiwani.

53. (1) Tume baada ya kupokea majina ya wagombea wa nafasi za viti maalum itatoawa fomu za uteuzi.

Utaratibu
wa
uteuzi.

(2) Mgombea aliyependekezwa na Chama kwa ajili ya viti maalum vya wanawake atajaza karatasi ya uteuzi na kuirejesha kwa Mkurugenzi wa Uchaguzi kama itakavyoelekezwa na Tume.

(3) Tume itateua siku maalum kwa ajili ya uteuzi wa viti maalum vya wanawake kama itakavyoona inafaa kabla siku ya uchaguzi.

(4) Tume itabandika nakala ya karatasi ya uteuzi mahala pa wazi nje ya ofisi yake.

(5) Mgombea yeyote wa viti maalum vya wanawake anaweza kumuwekea pingamizi mgombea mwingine wa viti maalumu kwa Tume kwa mujibu wa masharti ya kifungu cha 41 cha Sheria hii.

(6) Tume itasikiliza pingamizi na kuzitolea uamuzi.

(7) Tume itaweka ada maalumu ambayo haitarejeshwa ya uchukuwaji wa fomu ya uteuzi.

54. (1) Tume baada kuzihakiki sifa za mgombea wa viti maalum vya wanawake aliyopendekezwa itakijulisha chama kinachohusika iwapo mgombea huyo anazo sifa au amekosa sifa kwa mujibu wa Katiba na Sheria hii.

Taarifa
ya
uteuzi.

(2) Chama baada ya kupokea uamuzi ya Tume kitatayarisha orodha ya wagombea wake kwa mpangilio wa umuhimu na kuiwasilisha Tume kwa kusuburi

idadi ya nafasi kitakazozipata kwa mujibu wa asilimia ya viti kitakavyovipata katika Baraza la Wawakilishi au Madiwani katika Serikali za Mitaa.

(3) Tume mara baada ya matokeo ya Uwakilishi au Udiwani itawatangaza wagombea walioteuliwa kwa mpangilio wa umuhimu kuwa Wawakilishi wa Viti Maalum au Madiwani.

(4) Tume itapeleka majina ya Wawakilishi wa Viti Maalum au Madiwani walioteuliwa kwa Spika wa Baraza la Wawakilishi au Waziri anayehusika na Mamlaka ya Serikali za Mitaa na kuyachapisha katika Gazeti la Serikali.

Nafasi ya wazi ya viti maalumu.

55. (1) Spika, Waziri anayehusika na Mamlaka ya Serikali za Mitaa, mara baada ya kuwepo kwa nafasi ya wazi ya Mjumbe wa Viti Maalum katika Baraza au Mamlaka ya Serikali za Mitaa atamjulisha Mwenyekiti.

(2) Mwenyekiti baada ya kupata taarifa ya Spika, Waziri anayehusika na Mamlaka ya Serikali za Mitaa juu ya nafasi ya wazi ya viti Maalum katika Baraza la Wawakilishi au Udiwani, atakitaka chama ambacho nafasi ya mjumbe wake wa viti maalum iko wazi kuwasilisha jina la mgombea wa kujaza nafasi hiyo.

(3) Tume baada ya kupokea jina la Mgombea wa nafasi ya viti maalumu itateuwa jina la mgombea huyo kwa mujibu wa kifungu cha 53 cha Sheria hii.

Taarifa na barua ya uteuzi.

56. (1) Tume au Msimamizi wa Uchaguzi, kwa kadiri itakavyokuwa, atamuarifu na kupatia barua ya uteuzi kwa kila mgombea ambaye hakuaekewa pingamizi au aliekewa pingamizi au rufaa lakini rufaa au pingamizi hiyo imekataliwa.

(2) Tume au Msimamizi wa Uchaguzi anaweza, kwa kadiri itakavyokuwa, katika kutekeleza mamlaka yake ya awali au rufaa, kumuondoa mgombea yeyote katika orodha ya wagombea.

Mgombea pekee wa Urais.

57. (1) Iwapo ni mgombea mmoja tu wa Urais ndiye aliyeteuliwa kihalali, Tume itamteuwa mgombea huyo kuwa ni mgombea pekee wa Urais.

(2) Mgombea wa urais aliyeteuliwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, atakuwa amechaguliwa kuwa Rais iwapo atapata asilimia hamsini na kura moja ya kura halali zilizopigwa.

(3) Iwapo mgombea huyo atashindwa kupata kura zinazohitajika chini ya kifungu kidogo cha (2) cha kifungu hiki, Tume itatangaza siku nyengine ya uteuzi kwa ajili ya uchaguzi wa Rais.

Mgombea pekee wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani.

58. Iwapo ni mgombea mmoja tu wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani ndiye aliyeteuliwa kihalali, Msimamizi wa uchaguzi-

(c) atamtangaza mgombea huyo kuwa ni mgombea pekee na

(d) atamtangaza mgombea huyo kuwa amechaguliwa kuwa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani.

Kijitoa kwa mgombea.

59. (1) Mgombea wa Urais, Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani anaweza kujitoa ugombea wake kwa kuwasilisha taarifa ya maandishi iliyosainiwa na yeye mwenyewe kwa Tume au Msimamizi wa Uchaguzi, Kwa kadiri itakavyokuwa, si zaidi ya saa kumi za jioni za siku ya uteuzi.

(2) Taarifa ya kujiondoa chini ya kifungu cha (1) cha kifungu hiki itaambatanishwa na kiapo kilochosainiwa mbele ya Jani wa Mahakama Kuu kwa Mgombea wa Urais au Hakimu kwa Mgombea wa Uwakilishi au Udiwani.

60. (1) Iwapo-

- (a) baada ya saa kumi za jioni za siku ya uteuzi hakuna mgombea aliyeteuliwa, au
- (b) wakati wowote baada ya saa kumi za jioni za siku ya uteuzi na kabla ya kutangazwa kwa matokeo mgombea yeyote wa Urais, Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani amefariki, Tume haraka iwezekanavyo, kupitia tangazo katika Gazeti la Serikali, itateuwa siku nyengine ya uteuzi ambayo haitapungua siku ishirini na moja.

Kifo au
kukosekana
kwa
mgombea.

Isipokuwa kwamba hakutakuwa na uteuzi mwengine utakaofanyika kwa mgombea yeyote ambaye aliteuliwa kihalali katika uteuzi wa awali, na kila mgombea atahesabika kuwa ameteuliwa, isipokuwa awe ametoa taarifa ya kujiondoa kwake.

(2) Endapo siku nyengine ya uteuzi imewekwa kwa mujibu wa masharti ya kifungu hiki, Tume itatangaza siku nyengine ya uchaguzi wa Rais, Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani na taratibu zinazohusika zitaanza upya.

SEHEMU YA TATU KAMPENI ZA UCHAGUZI

61. (1) Tume inaweza kutangaza kipindi cha kampeni ambacho hakitapungua siku kumi na tano na hakitazidi siku siku sitini kutoka siku ya uteuzi na vyama vyote vitakuwa na nafasi sawa katika kampeni.

kipindi
cha
kampeni.

(2) Kwa mujibu wa masharti ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, mgombea au wakala wake au chama chochote cha siasa kinachogombea katika uchaguzi, kina haki ya kufanya kampeni za uchaguzi kukiwezesha kutangaza sera zake kwa wapiga kura kwa kujadiliwa na kuzingatiwa.

(3) Kwa mujibu wa masharti ya kifungu kidogo cha (2) cha kifungu hiki, kampeni za uchaguzi zitafanyika kwa utaratibu ufuatao-

- (a) Misafara ya vyombo vya moto, maandamano au mikutano ya hadhara;
- (b) Vipindi au matangazo ya kisiasa kupitia redio, televisheni na magazeti.
- (c) Uchapishaji ya mabango, posta, vipeperushi yaliyochapishwa au katika hali ya kielektroniki.
- (d) Na shughuli nyengine zozote kama zitakavyoainishwa katika Kanuni.

(4) Mikutano ya kampeni itaendesha kuanzia saa mbili za asubuhi hadi saa kumi na mbili za jioni katika maeneo yaliyoainishwa katika ratiba ya pamoja ya kampeni;

(5) Kila mtumishi wa umma, Taasisi au mamlaka atawajibika kutoa ushirikiano bila ya upendeleo kwa vyama vyote kuviwezesha kuendesha kampeni bila ya vikwazo.

(6) Kipindi cha kampeni chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki zitamalizika saa ishirini na nne kabla ya kuanza upigaji kura.

Mkutano
ya
hadhara.

62. (1) Mgombea, wakala au chama cha siasa kinaweza kufanya mkutano au maandamano katika kufanikisha kampeni, iwapo-

- (a) atawasilisha ratiba yake ya kampeni kwa Tume au Msimamizi wa Uchaguzi; na
- (b) atashiriki katika mkutano wa kupanga ratiba ya pamoja ya kitaifa au ya kiwilaya.

(2) Mgombea, wakala au chama cha siasa kinawezakufanya mikutano ya hadhara au maandamano kwa mujibu wa ratiba ya pamoja ya kampeni katika maeneo yaliyoainishwa na kukubaliwa wakati wa matayarisho ya ratiba ya pamoja.

(3) Maandamano au mikutano ya hadhara iliyofanywa chini ya kifungu kidogo cha (2) cha kifungu hiki, haitafanywa katika maeneo ya hospitali, taasisi za elimu, majengo ya ibada, na maeneo yote yasiyoruhusiwa. Isipokuwa inaweza kufanywa nje ya maeneo haya baada ya muda wa kazi.

(4) Ratiba ya pamoja ya mikutano ya kampeni ya kitaifa na kiwilaya itasambazwa kwa wafuatao-

- (a) wgombea na vyama vyao;
- (b) Jeshi la Polisi katika ngazi za Taifa, Mkoa na Wilaya;
- (c) Ofisi za Wakuu wa Mikoa wa Wilaya.

(5) Tarehe iliyoainishwa katika jadweli iliyotayarishwa chini ya kifungu kidogo cha (4) cha kifungu hiki, itathibitishwa na mgombea au chama kinachoshiriki kwa maandishi na kuwasilishwa Tume na nakala itawasilishwa katika makala za polisi na Wilaya saa ishirini na nne kabla ya kufanyika kwa mkutano.

Vifaa vya
kampeni
na
ubandikaji
wake.

63. (1) Tume itatayarisha muongozo wa uchapishaji na ubandikaji wa vifaa vya kampeni katika maeneo ya umma.

(2) Mifano yote ya vifaa vya kampeni vinavyokusudiwa kutumiwa au kubandikwa kabla ya kutumika kwa ajili ya kampeni vitawasilishwa kwa Tume au Msimamizi wa Uchaguzi kwa kupata ridhaa ya matuamizi yake.

(3) Tume au Msimamizi wa Uchaguzi ataruhusu matumizi au ubandikaji wa vifaa vya kampeni ambavyo vimeidhinishwa kabla chini ya kifungu kidogo cha (2) cha kifungu hiki.

(4) Chama cha siasa au mgombea kitabandika vifaa vya kampeni katika maeneo yanayoruhusiwa baada ya kupata ridhini ya mmiliki.

(5) Chama cha siasa au mgombea kitahakikisha vifaa vyote vya kampeni chini ya kifungu kidogo cha (2) cha kifungu hiki, vinaondolewa ndani ya siku thelathini baada ya uchaguzi.

64. (1) Tume kwa kushauriana na vyama, Msajili wa Vyama vya Saiasa na Maadili. Serikali, itatayarisha maadili ya Uchaguzi kuongoza shughuli za vyama na wadau wengine wa uchaguzi wakati wa kampeni.

(2) Bila ya kujali kuwepo kwa uhuru wa kujieleza, kupata habari, na kujikusanya kwa mujibu wa Katiba, hakuna mtu wakati wa kampeni atakayetumia lugha za uchochezi, uzushi au matusi ambazo zinapelekea uvunjifu wa amani ya jamii, uasi, chuki, vurugu au vita.

(3) Chama au mgombea au wakala wake atahakikisha vifaa vya kampeni vya wagombea wengine haviharibiwi, havichanwi, au kuondolewa katika maeneo vilimobandikwa.

65. (1) Wakati wa kipindi cha kampeni, kila mgombea atakuwa na haki kampeni kurusha hewani ilani ya chama chake kupitia vyombo vya habari vya umma. Maadili.

(2) Vyombo vya habari vitahakikisha vinasimamia misingi ya usawa, uadilifu na kutopendelea katika kuhudumia na kutangaza kamapeni za uchaguzi kwa kila mgombea na chama chake cha siasa. Maadili.

(3) Tume kwa kushauriana na vyombo vya habari vya Umma vinaweza kupanga muda sawa wa kutangaza kamapeni kwa kila chama cha siasa katika Radio, televisheni au gazeti la Serikali ambapo vyama vitaruhusiwa kutangaza kampeni zao.

(4) Kwa madhumuni ya kifungu hiki matangazo ya kampeni maana yake ni jambo lolote, maelezo au aina vyengine yoyote ya taarifa inayotolewa moja kwa moja au vinginevyo katika kuhamasisha kupigiwa kura mgombea au chama kinachogombea.

(5) Kwa madhumuni ya kukipa nguvu kifungu hiki Tume kwa maandishi inaweza kutoa miongozo kwa chombo chochote cha habari cha Umma.

SEHEMU YA NNE

UPIGAJI KURA, KUHESABU KURA NA KUTANGAZA MATOKEO MATAYARISHO YA UPIGAJI KURA

66. (1) Tume itaanzisha vituo vya kupigia kura kwa Zanzibar yote na kutakuwa na angalau kituo kimoja cha kupigia kura kwenye kila kituo cha uandikishaji. Maadili.

(2) Vituo vyote vya kupigia kura vitanzisha na kuwekwa katika majengo ya umma ikiwa ni pamoja na skuli, kumbi za kijamii au ofisi za Mamlaka ya Serikali za mitaa, isipokuwa katika-

- (a) kituo cha kijeshi au polisi;
- (b) nyumba za kuishi;
- (c) jengo la chama;
- (d) baa au klabu,
- (e) jengo la ibada; au
- (f) hospitali au kituo cha afya .

(3) Tume, kabla ya siku ya uchaguzi, itachapisha katika Gazeti la Serikali na kutangaza katika zaidi ya moja ya gazeti lenye mzunguko mkubwa au tangazo redio au kupitia utaratibu mwingine majina ya maeneo yote ambayo vituo cha kupigia kura imeanzishwa.

Upangaji
wa kituo.

67. Msimamizi wa Uchaguzi, kwa kufuata maelekezo na miongozo ya Tume, atafanya yafuatayo-

- (a) atapanga idadi ya kutosha ya vituo vya kupigia kura katika kila eneo la kupigia kura,
- (b) atateua kwa kila kituo cha kupigia kura idadi ya wasimamizi wa kupigia kura watakojulikana kama wasaidizi wa vituo vya kupigia kura, kama atakavyoona inafaa kumsaidia kwa upigishaji kura;
- (c) atateua mmoja kutoka miongoni mwa wasaidizi hao msimamizi wa kituo vya kupigia kura wataojulikana kuwa Msimamizi wa Kituo na wasaidizi wa kituo kusimamia kituo cha kupigia kura na kuhesabu kura;
- (d) atateuwa miongoni mwa wasaidizi hao mratibu baina ya Msimamizi na wakuu wa vituo katika eneo la kupigia kura;
- (e) atakipatia kila kituo cha kupigia kura idadi ya kutosha ya vituturi vya kupigia kura ambavyo kwa maoni yake ni muhimu kumuwezesha kila mpiga kura kuweza kupiga kura yake kwa siri;
- (f) ataweka au kusasabisha kuwekwa ndani na nje ya kila kituo cha kupigia kura mfano wa karatasi ya kura kama itakavyoelekezwa na Tume;
- (g) atatoa kwa kila kituo cha kupigia kura matangazo au maelekezo kuhusiana na utaratibu wa kupiga kura;
- (h) atatoa kwa kila Msimamizi wa kituo idadi ya vifaa vya upigaji kura kama atakavyohisi ni umuhimu kwa hatua za upigaji kura;
- (i) Kwa mujibu wa maelekezo ya Tume, atawapatia wasimamizi wa vituo, nakala za daftari kwa ajili ya vituo vya kupigia kura ambayo ina majina ya wapiga kura wanaoruhusiwa kupiga kura katika kituo hicho.
- (j) Kufanya jambo jengine na kitu chengine kama atakavyoelekezwa na Tume.

Wajibu
wa
Msimamizi
wa kituo.

68. (1) Msimamizi wa Kituo aliyeteuliwa chini ya kigungu cha 67(c) cha Sheria hii, katika kutekeleza kazi zake katika kituo cha kupigia na kuhesabu kura atahakikisha kwamba-

- (a) Kituo cha kupigia au kuhesabu kura kimewekwa katika utaratibu mzuri;
- (b) kuna vifaa vya kutosha vya kupigia na kuhesabu kura,

- (c) kuna mazingira ya amani na mazuri ya kuwawezesha wapiga kura kupiga kura zao;
- (d) upigaji na uhesabuji kura unafanyika kwa mujibu wa sheria, kanuni na maelekezo ya Tume;
- (e) wapiga kura waliojiandikisha katika kituo hicho tu ndio wanaopiga kura;
- (f) fomu za kupigia, kuhesabu kura na matokeo ya vinajazwa vizuri na kwa usahihi;
- (g) matokeo ya kituo cha kupigia kura yanabandikwa au kuwekwa nje ya kituo cha kupigia kura baada ya kuhesabu,
- (h) Fomu za matokeo za kituo na vifaa vya uchaguzi vinakabidhiwa kwa Msimamizi mara baada ya kukamilika kwa zoezi la kuhesabu kura. na
- (i) Msimamizi wa kituo, kwa msaada na ushirikiano wa wakala kupigia kura, atatua au kuamua vinginevyo kwa kila lalamiko litakalojitokeza katika kituo chake cha kupigia kura au litakalowasilishwa na mgombea, wakala, mpigakura au mtu mwingine aliyeandikishwa au mwenye haki katika kituo cha kupigia kura kinachohusika.

69. Msimamizi wa kituo, katika utekelezaji majukumu yake katika upigaji kura au kuhesabu kituo, atakuwa na mamlaka ya-

Mamlaka ya msimamizi wa kituo.

- (a) kumuamuru polisi au afisa wa usalama kuhakikisha sheria na mpangilio salama wa kituo,
- (b) kumuamuru mtu yeyote kuondoka kituoni iwapo ataridhika kuwa uwepo wa mtu huyo katika kituo cha kupigia kura unahatarisha amani ya kituo hiyo,
- (c) kumkataza mpiga kura au mtu mwengine yeyote kuingia kituoni na kifaa, zana au chombo kisichoruhusiwa kituoni, na
- (d) kukataza matumizi ya vifaa vya kieletroniki katika kituo cha kupigia kura isipokuwa kwa watu walioruhusiwa.

70. (1) Tume, kwa madhumuni ya uchaguzi, itapanga na kununua vifaa vya kupigia na kuhesabu kura vya kutosha.

Vifaa vya kipigia kura.

(2) Vifaa vya uchaguzi kwa mujibu wa kifungu kidogo ya (1) cha kifungu hiki vitajumuisha na vifuatavyo-

- (e) nakala ya daftari ilitibitishwa;
- (f) karatasi za kura,
- (g) masanduku ya kura,
- (h) bahasha maalumu;
- (i) wino usiofutika,
- (j) Fomu za kupigia, kuhesabu kura na za matokeo;

- (k) Kitabu cha kumbukumbu;
- (l) taa,
- (m) chombo la vifaa vya kupigia kura,
- (n) mihuri,
- (o) vifaa muhimu kwa ajili ya kupigia kura na kuhesabu;
- (p) kituturi na kifaa chengine chochote ambacho Tume itahisi ni muhimu.

(3) Msimamizi wa Uchaguzi atakuwa na kwa wajibu wa maelekezo ya Tume, wajibu wa kuweka na kuhakikisha mazingira yote muhimu ya usimamizi, utunzaji, usalama na muhimu kwa ajili ya ulinzi na ubora wa vifaa vyote ikiwa ni pamoja na vifaa nyeti vya kupigia kura.

(4) Msimamizi wa Uchaguzi, kwa maelekezo ya Tume, sambaza vifaa vya uchaguzi kwa wasimamizi wa kituokabla ya upigaji kura na kuvikusanya mara baada ya uchaguzi.

Karatasi
ya kura.

71. Tume itatayarisha na kupanga uchapishaji wa karatasi za kura za kutosha zenye utambuzi wa kipekee kwa Urais, Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi na Madiwani.

- (2) Kila karatasi ya kura itakuwa -
  - (a) na jina kamili, anuani, kazi, nembo ya chama cha siasa kama inavyoonekana katika fomu ya uteuzi na picha ya mgombea;
  - (b) na uwezo wa kukunjwa na kukunjuka;
  - (c) na nambari za uchapishaji zilizofuatana juu yake;
  - (d) itaunganishwa na kishina chenye nambari sawa na iliyochapishwa katika karatasi ya kura.

(3) Tume inaweza kuionyesha karatasi ya kura ya mfano kwa umma kabla ya uchaguzi.

Sanduku
la kupigia
kura.

72. (1) Tume itanunua masanduku ya kupigia kura kwa matumizi ya kupigia kura.

(2) kila sanduku la kupigia kura litatayarishwa katika namna ambayo mpiga kura ataweza kuingiza kura na hataweza kuitoa mara baaada ya kuiingiza.

(3) Sanduku la kupigia kura chini ya kifungu cha (2) cha kifungu hiki litakuwa litaonesha kilichomo ndani.

Kituturi.

73. (1) Tume itaweka kituturi kimoja au zaidi ya kimoja katika kila kituo.

(2) kituturi chini ya kifungu cha (1) cha kifungu hiki kitatayarishwa katika utaratibu ambao-

- (a) utawezesha mpiga kura kuonekana wakati wa kupiga kura; na
- (b) misingi ya kura ya siri inalinda.

74. (1) Kila chama cha siasa kinaweza kuteua kwa kila kituo cha kupigia kura, kuhesabu kura au kujumlisha kura-

Wakala
wa
upigaji na
kuhesabu
na
kujumlisha
kura.

- (a) Wakala wa mgombe wa Urais; na
- (b) wakala wa mgombea wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi na Udiwani.

(2) Kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, kila chama cha siasa kitaifarifu Tume kwa maandishi kikiainisha majina ya mawakala na vituo au sehemu walivyopangiwa si zaidi ya siku saba kabla ya siku ya uchaguzi.

(3) Pale ambapo wakala aliyechaguliwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, amekuwa hawezi kufanya kazi yake kutokana na sababu yoyote ile, chama cha siasa kinaweza kuteua wakala mwingine kushika nafasi yake na kitamtaarifu Msimamizi wa Uchaguzi au Msimamizi wa Kituo jina na anuwani ya wakala aliyeteuliwa na kituo au alichoteuliwa.

(4) Wakala kura atakuwa na haki ya -

- (a) Kuwepo katika kituo cha kupigia, kuhesabu kura au kujumlisha kura, kwa kadiri itakavyokuwa;
- (b) Kuhakiki taratibu za upigaji, kuhesabu au kujumlisha kura kabla ya kuanza kwake;
- (c) kuomba taarifa kutoka kwa Msimamizi wa Uchaguzi au Msimamizi wa kituo ambayo anaona ni muhimu zinazohusiana na hatua za upigaji, kuhesabu au kujumlisha kura;
- (d) kushauriwa kuhusu swali linalojitokeza juu ya uendeshaji wa kituo cha kupigia au kuhesabu kura, na
- (e) kuwasilisha malalamiko kwa njia ya maandishi kuhusu kuridhika au kutoridhika kwake na hatua za upigaji au kuhesabu kura.

(5) Wakala kupigia kura atakuwa na wajibu na kazi za-

- (a) kushirikiana na Msimamizi wa Uchaguzi, au Msimamizi wa kituo katika majukumu yanazohusiana na upigaji na kuhesabu au kujumlisha kura;
- (b) kujizua kuingilia isivyohalali na katika nia ovu majukumu ya Msimamizi wa Uchaguzi, au Msimamizi wa kituo ili asiharibu mwenendo wa upigaji, kuhesabu au kujumlisha kura;
- (c) kufanya kazi zake kituoni kwa uangalifu na kwa usahihi katika kusimamia haki zake chini ya sehemu hii,
- (d) kugundua na kutoa taarifa za udanganyifu; na
- (e) kumuwakilisha na kulinda maslahi ya mgombea wake katika kituo.

75. Endapo katika Sheria hii, jambo au kitu kinahitajika au kimeamriwa kushuhudiwa na wakala upigaji, kuhesabu au kujumlisha kura wa wagombea, kushindwa kuwepo au kutokuhudhuria kwa wakala yeyote katika muda, mahali na wakati ulioteuliwa kwa kazi hiyo, hakutabatilisha kitendo au jambo lililofanywa Msimamizi wa Uchaguzi, au Msimamizi wa kituo kwa kufuata taratibu za sheria.

Kutokuwe
po
wakala.

Watu wanaruhusiwa kuwemo katika kituo cha kupiga au kuesabia kura.

76. (1)Watu wafuatao wanaruhusiwa kuwemo ndani ya kituo cha kupigia au kuhesabu kura -

- (a) Msimamizi wa Kituo na wasaidizi wake;
- (b) Mpiga kura au mtu anayemsaidia mpiga kura;
- (c) wakala wa upigaji kura;
- (d) mgombea;
- (e) Afisa wa polisi au afisa wa idara maalum au wa afisa mwingine yoyote wa usalama kwa madhumuni ya kusimamia usalama katika zoezi la kupiga au kuhesabu kura,
- (f) Msimamizi wa Uchaguzi au Msaidizi Msimamizi wa Uchaguzi;
- (g) Mjumbe wa Tume au Afisa wa uchaguzi;
- (h) Muangalizi aliyeidhinishwa na Tume.

(2)Watu wafuatao wanaruhusiwa kuwemo ndani ya kituo cha kupigia au kuhesabu kura -

- (a) Msimamizi wa Kituo na wasaidizi wake;
- (b) wakala wa upigaji au kuhesabu kura;
- (c) mgombea;
- (d) Afisa wa polisi au afisa wa Idara Maalum au wa afisa mwingine yoyote wa usalama kwa madhumuni ya kusimamia usalama katika zoezi la kupiga au kuhesabu kura,
- (e) Msimamizi wa Uchaguzi au Msaidizi Msimamizi wa Uchaguzi;
- (f) Mjumbe wa Tume au Afisa wa uchaguzi;
- (g) Muangalizi aliyeidhinishwa na Tume.

(3) Hakuna mtu mwingine yeyote ukiachilia waliotajwa katika kifungu kidogo cha (1), ataruhusiwa kuwa ndani ya eneo la mita mia mbili la kituo cha kupigia au kuhesabia kura.

SEHEMU YA TANO UPIGAJI KURA

Nyakati za upigaji kura.

77. (1) Upigaji kura kwa ajili ya uchaguzi, utanza saa moja asubuhi na kumalizika saa kumi jioni au muda mwingine kama itakavyoamuliwa na Tume.

(2) Msimamizi wa kituo anaweza, iwapo upigaji kura katika kituo umechelewa kutokana na sababu au haukuanza katika muda uliowekwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, kuongeza muda wa upigaji kura katika kituo hicho kwa wakati ule ambao upigaji kura ulichelewa au kusimamishwa.

(3) Pale ambapo wakati wa kufunga kituo cha kupigia kura umefika kuna baadhi ya wapiga kura ambao hawajapiga kura zao, upigaji kura yataendelea kwa muda wa kutosha ili kuwawezesha kupiga kura. Isipokuwa kwamba,

Msimamizi wa kituo atamuamuru afisa wa polisi wa kituo kusimama nyuma ya mpiga kura wa mwisho aliyepo wakati wa kufungwa kwa upigaji kura, ili kuzuia wapiga kura ambao watakuja baada ya muda kufungwa upigaji kura.

78. (1) Bila ya kujali masharti yaliyomo katika mkataba wa ajira, wapiga kura wanaolipwa katika mkataba wa ajira wakiwemo wanaofanya kazi za kupokezana, watakuwa na haki ya kuruhusiwa kwa muda wa kutosha kuwawezesha kutumia haki yao ya kuchagua. Haki ya Muajiriwa.

(2) Kila muajiri, katika siku ya uchaguzi iliyotangazwa na Tume, atampatia kila muajiriwa aliye chini yake ambaye ameandikishwa muda wa kuwa nje wa kutosha kumuwezesha mwajiriwa huyo kutekeleza haki yake ya kupiga kura.

(3) Muajiri hatatowa adhabu yoyote, kukata malipo au mshahara wa Muajiriwa ambaye ameruhusiwa kwenda kupiga kura yake.

79. Upigaji kura katika uchaguzi wowote utafanyika katika utaratibu ufuatao- Utaratibu wa kupiga.

- (a) Kila mpiga kura ambaye ana nia ya kupiga kura atakwenda yeye mwenyewe katika kituo na atatoa kadi yake ya kupigia kura kwa msimamizi wa kituo.
- (b) Msimamizi wa kituo ata-
  - (i) pokea na kuichunguza kadi ya mpiga kura aliyopatiwa na mpiga kura aliyopatiwa na kulinganisha taarifa zilizomo na zile za daftari;
  - (ii) atataja kwa sauti jina na namba ya mpiga kura kama zilivyo katika daftari;
  - (iii) atatia alama jina la mpiga kurakatika dafatari; na
  - (iv) atamuelekeza kwa Msaidizi Msimamizi wa kituo cha kupigia kura kupatiwa karatasi ya kura.
- (c) Msaidizi msimamizi wa kituo cha kupigia kura, kama alivyoagizwa na msimamizi wa kituo, ataipiga muhuri na kumpatia mpiga kura karatasi za kura.
- (d) Mpiga kura mara baada ya kupokea karatasi ya kura ata-
  - (i) Kwenda katika kituturi na kupiga kura yake bila kwa uhuru;
  - (ii) Ikunja karatasi ya kura kama alivyoелеkezwa;
  - (iii) Itia katika sanduku la kupigia kura; na
  - (iv) Pakwa wino usiofutika kabla hajaondoka kituoni.

80. (1) Msimamizi wa kituo, baada ya kupokea ombi kutoka kwa mpiga kura ambaye hawezi kupiga kura mwenyewe kutokana na ulemavu au kutojua kusoma au kuandika, na atakaporidhika kuwa mtu huyo hawezi kupiga kura bila ya msaada, ata- Upigaji wa Kura kwa wapiga kura wanahitji msaada.

- (a) tangaza kwa watu waliomo kituoni kuwa mpiga kura ni hawezi kupiga kura mwenyewe;
- (b) weka alama juu ya jina la mpiga kura huyo katika daftari;
- (c) jaza fomu ya tamko la mpiga kura aliyesaidiwa; na
- (d) ongozana na mpigakura na msaidizi wake kushuhudia upigaji kura unavyofanyika.

(2) Mtu aliyeteuliwa kumsaidia mpiga kura atatakiwa kuipiga kura hiyo kama alivyoelekezwa na mpiga kura anayesaidiwa kwa kushuhudiwa na Msimamizi wa kituo.

(3) Mtu aliyeteuliwa chini ya kifungu cha (1) cha kifungu hiki ataikunja karatasi ya kura kwa namna haitaonesha utambulisho wa mgombea aliyechaguliwa na mtu aliyemsaidia.

(4) mpiga kura au msaidizi wake, kwa kadiri itakavyokuwa, ataitumbukiza karatasi kura katika sanduku la kura na mpiga kura huyo atahesabika kuwa ameshapiga kura, kwa madhumuni ya Sheria hii.

(5) Kwa madhumuni ya sehemu hii, mtu atakuwa na sifa ya kusaidia mpiga kura asiyeweza kupiga kura akiwa ni baba, mama, ndugu, dada, mume, mke au mtoto wa kiume au wa kike wa wapiga kura au mtu yeyeto ambaye ameteuliwa na mpiga kura anayehitaji msaada na ameandikishwa kuwa mpiga kura.

Isipokuwa kwamba msimamizi wa kituo atauruhusu mpiga kura kusaidiwa kama ameridhika kwamba mpiga kura hawezi kupiga kura na kwamba mtu anayemsaidia hajamsaidia mpiga kura mwengine.

Kura ya
Mapema.

81. (1) Tume itaweka utaratibu utakaoruhusu upigaji wa kura wa mapema ambao utafanyika siku moja kabla ya siku ya upigaji kura, au siku nyengine yoyote kama itakavyoamuliwa na Tume.

(2) Upigaji kura wa mapema chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, utatumika katika Uchaguzi Mkuu au Uchaguzi Mdogo wa Urais pekee, na utahusisha:-

- (a) Wapiga kura wanaotekeleza majukumu ya uchaguzi kama Msimamizi wa Uchaguzi, Msaidizi Msimamizi wa Uchaguzi Msimamizi wa Kituo, Askari polisi, Mjumbe Tume au Mtendaji wa Tume; na
- (b) Mpiga kura ambaye atahusika na kazi za ulinzi na usalama siku ya Kupiga kura.

Malalamiko
dhidi ya
karatasi
ya kura
iliyoharibika.

82. Msimamizi wa kituo, pale mpigakura amepiga kura yake kimakosa, kwa namna ambayo haitaweza kuhesabiwa kuwa kura halali na mpiga kura huyo ameomba kupatiwa karatasi nyengine ya kura, iwapo ataridhika na ombi la mpiga kura huyo atampatia mpiga kura huyo karatasi nyengine ya kupigia kura na atatia alama karatasi iliyoharibika na kishina chake imefutwa.

83. (1) Msimamizi wa kituo, haraka iwezekanavyo kabla, wakati na baada ya upigaji kura, atatoa nafasi kwa wakala wa upigaji kura ikiwa yupo kuwasilisha malalamiko katika fomu maalumu juu ya namna upigaji kura ulivyoendesha katika kituo. Malalamiko kabla, wakati na baada ya upigaji kura.

(2) Msimamizi wa kituo atatatia malalamiko yaliyowasilishwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki kwa namna bora inayowezekana.

(3) Baada ya kukamilika kwa upigaji kura, msimamizi wa kituo ataanda taarifa ya kituo inayoelezea malalamiko yaliyowasilishwa kabla, wakati na baada ya upigaji kura na hatua zilizochukuliwa kwa kila lalamiko.

84. (1) Msimamizi wa kituo, haraka iwezekanavyo baada ya kukamilika upigaji kura, mbele ya wagombea au wakala upigaji kura ikiwa yupo ata- Ufungaji wa kituo.

- (a) fungua kwa kifungio kipenyo cha juu cha sanduku la kura;
- (b) tayarisha bahasha tofauti za-
  - (i) karatasi za kura zisizotumika, zilizoharibika au zilizofutwa kwa pamoja;
  - (ii) vishina vya karatasi za kura zilizotumika;
  - (iii) nakala ya daftari iliyowekewa alama; na
  - (iv) taarifa iliyotayarishwa na Msimamizi wa kituo.

(2) Msimamizi wa kituo anaweza kumruhusu mgombea au wakala aliyepo kituoni na ambaye anataka kufunga sanduku ka kutumia lakiri yake, katika hali ambayo, sanduku halitaweza kufunguliwa.

(3) Msimamizi wa kituo atatangaza kufungwa rasmi kwa kituo cha kupiga kura kwa kujaza fomu zilizowekwa ipasavyo.

SEHEMU YA SITA KUHESABU KURA NA KUTANGAZA MATOKEO

85. (1) Msimamizi wa kituo, baada ya kukamilika kwa taratibu za upigaji kura, uliofanyika chini ya kifungu cha 84 cha Sheria hii atatangaza kituo cha kupigia kura kuwa ni kituo cha kuhesabu kura. Kuhesabu kura.

(2) Msimamizi wa kituo kabla ya kuhesabu kura, mbele ya watu walioruhusiwa kuwemo katika kituo cha kuhesabu kura ata-

- (a) hakisha ya kura zote zilizopigwa katika kituo;
- (b) hakikisha na kurekodi idadi ya wapiga kura waliopiga kura katika kituo;
- (c) hakikisha idadi ya karatasi za kura ambazo hazikutumika;
- (d) hakikisha idadi ya karatasi za kura zilizoharibika;
- (e) hakikisha kuwa kuna uwiano kati ya karatasi za kura zilizotolewa, idadi ya wapiga kura walipiga kura na idadi ya karatasi za kura kutumika;

- (f) chunguza, kagua na hakikisha masanduku ya kura na ataruhusu mgombea au wakala wa kuhesabu kuchunguza vifungio vya masanduku yote ya kura kujiridhisha kwamba hayakufunguliwa au kuchezewa;
- (g) atakata vifungio; na
- (h) fungua sanduku la kura.

(3) Baada ya kufungua sanduku la kura, Msimamizi wa kituo atazitoa na kuhesabu kwa sauti kila kura na kunakili kura zote zilizopatikana katika sanduku la kura.

(4) Baada ya kura zote zilizomo katika sanduku kujulikana, Msimamizi wa kituo atazihesabu kura kwa-

- (a) kuifungua, kuionyesha na kuiweka katika fungu lake kila kura na kutangaza kwa sauti mgombea ambaye amepata kura hiyo au kama kura hiyo haikuchagua, au vinginevyo sio halali;
- (b) kuipanga kila kura katika kundi lake ikiwa imeelekea juu kwa mujibu wa mgombea aliyepata kura hiyo au haikuchagua au vinginevyo sio halali; na
- (c) Msimamizi wa kituo atahesabu kwa sauti na kunakili kura za kila kundi na kujumlisha idadi ya kura akilinganisha na kura zilizotoka kati sanduku na idadi ya wapiga kura waliopiga kura katika kituo.

(5) Msimamizi wa kituo wakati wa kuhesabu kura ataanza na kura za Rais, Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi na Udiwani kwa utaratibu wa kufuatana.

Msimamizi
wa
kituo
kuh
esabu
kura kwa
mara ya
pili.

86. (1) Msimamizi wa kituo anaweza, iwapo mazingira yanahitaji kua kuhesabu tena kwa mara ya pili, atahesabu tena ikiwa-

- (a) ameona hakuna uwiano kati ya idadi ya kura zilizohesabiwa ukulinganisha na idadi ya kura zilizopigwa, na
- (b) ameombwa na wakala au mgombea.

(2) Msimamizi wa kituo iwapo ataombwa kuhesabu tena kura na wakala au mgombea atafanya hivyo si zaidi ya mara mbili.

(3) Msimamizi wa kituo baada ya kuhesabu kura kwa mara ya pili kama alivyotakiwa chini ya kifungu cha (2) cha kifungu hiki, ataendelea na taratibu za kukamilisha kuhesabu kura kama ilivyoainishwa katika kifungu cha 87 cha Sheria hii.

Kukamilisha
kuheabu
kura.

87. (1) Msimamizi wa kituo, mara moja baada ya kuhesabu kura zote, atatarisha fomu maalum ya matokeo ya kituo kwa kila uchaguzi kama ilivyowekwa na Tume, ambao utajumuisha-

- (i) Idadi ya kura halali alizopigiwa kila mgombea;
- (ii) Idadi ya kura halali;
- (iii) Idadi ya kura zilizoharibika au zilizokataliwa;

- (iv) Kura zenye mgogoro;
- (v) Jumla ya kura zilizopigwa; na
- (vi) Idadi ya wapiga kura walioandikishwa.

(2) Msimamizi wa kituo, mara moja baada ya kujaza fomu ya matokeo ya fomu, atafanya yafuatayo-

- (a) atabandika katika eneo la wazi nakala ya fomu ya matokeo ya uchaguzi katika kituo;
- (b) atampatia kila wakala au mgombea nakala ya matokeo;
- (c) atazifunga katika bahasha tofauti kura halali, zilizoharibika, zenye mgogoro na zilizokataliwa;
- (d) atatangaza kura alizopigiwa kila mgombea; na
- (e) atatangaza kufungwa kwa kituo cha kuhesabia kura.

(3) Fomu ya matokeo itatiwa saini na Msimamizi wa kituo, mgombea au wakala wake, na pale ambapo mgombea au wakala anakataa kusaini fomu Msimamizi ataendelea na hatua zilizosalia.

(4) Msimamizi wa kituo itaandaa taarifa ya matokeo ya kila uchaguzi kwa utaratibu wa kujaza fomu iliyondaliwa na Tume.

(5) Msimamizi wa kituo atawasilisha na kukabidhi kwa Msimamizi wa Uchaguzi, matokeo ya awali ya kituo, masanduku ya kura pamoja, ripoti ya kituo cha kupigia na kura yenye mgogoro kura kama ipo.

(6) Pale ambapo mgombea au wakala wake atakataa kuzingatia masharti ya kifungu kidogo cha (3) cha sehemu hii yeye hataruhusiwa kuwasilisha malalamiko yoyote kuhusu utaratibu wa upigaji au kuhesabu kura katika kituo husika.

88. (1) Msimamizi wa kituo, baada ya kuhesabu kura atatoa nafasi kwa mgombea au wakala ikiwa yupo ya kuwasilisha malalamiko katika fomu iliyowekwa kuhusiana na namna kazi ya kuhesabu ulifanyika

Malalamiko baada ya kuhesabu kura.

(2) Msimamizi wa kituo atatatua malalamiko yaliyowasilishwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki kwa namna bora inayowezekana.

(3) Baada ya kukamilika kwa zoezi la kuhesabu kura, msimamizi wa kituo ataanda taarifa ya kituo inayoelezea malalamiko yaliyowasilishwa kabla, wakati na baada ya upigaji kura na hatua zilizochukuliwa kwa kila lalamiko.

89. (1) Msimamizi wa kituo wakati wa kuhesabu kura, ataamua kura kuwa halali iwapo-

Kura halali.

- (a) ina muhuri maalumu kama ulivyoidhinishwa na Tume;
- (b) imewekewa alama ya vema (?) na
- (c) Imechagua mgombea mmoja tu.

(2) Bila ya kujali masharti ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, Tume inaweza kuikubali alama nyengine yoyote ambayo inaonesha nia ya mpiga kura kuwa ni alama halali.

Invalid
votes.

90. (1) Msimamizi wa kituo, wakati kuhesabu kura, atahesabu kura ifuatayo kuwa imekataliwa, ikiwa -

- (a) Haina muhuri maalumu wa Tume;
- (b) Imeandikwa au imetiwa alama mabaya inamtambulisha mpiga kura;
- (c) Imeandikwa neno lolote au matusi;
- (d) Imechanwa au kuharibiwa; au
- (e) Haikuonesha mgombea aliyechaguliwa na mpiga kura.

(2) Msimamizi wa kituo, kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, ataandika nyuma ya kura hiyo neno "imekataliwa" kwa kura yoyote ambayo sio halali au imekataliwa.

Kura
yenye
mgogoro.

91. (1) Iwapo msimamizi wa kituo ameikataa kura chini ya kifungu 90 (2) cha Sheria hii, na uamuzi wake ukapingwa na mgombea au wakala wa kuhesabu kura, ataandika nyuma ya kura hiyo "kukataliwa kumepingwa".

(2) Msimamizi wa kituo ataihesabu kura iliyokataliwa chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki kuwa ni kura yenye mgogoro na ataiwasilisha kwa Msimamizi wa Uchaguzi pamoja na matokeo na taarifa ya kituo.

(3) Msimamizi wa Uchaguzi kabla ya kufanya majumuisho ya kura, ataitolea uamuzi kura yenye mgogoro na uamuzi wake utakuwa wa mwisho.

Msimamizi
wa
kuchaguzi
kufanya
majumuisho
ya kura
na
kutangaza
matokeo.

92. (1) Msimamizi wa Uchaguzi, kwa kufuata maekezo ya Tume, atachagua eneo katika Wilaya yake kuwa kituo cha majumuisho kwa ajili ya majumuisho ya kura za wagombea.

(2) Msimamizi wa Uchaguzi, baada ya kupokea taarifa zote, fomu za matokeo na kuamua uhalali wa kura yenye mgogoro na kabla kujumlisha kura, atatangaza kwa sauti matokeo ya kila kituo katika eneo la jimbo kwa utaratibu wa mfuatano.

(3) Pale ambapo uchaguzi wa Rais, Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi na Diwani unafanyika wakati mmoja, Msimamizi wa Uchaguzi ata-

- (a) fanya majumuisho ya Urais, Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi na Udiwani kwa kufuatana kama itavyoelekezwa na Tume.
- (b) fanya majumuisho na kuweka matokeo ya vituo vyote vya jimbo kwa kila uchaguzi kwa kuzingatia fomu za matokeo zilizosainiwa; na
- (c) tayarisha fomu ya matokeo ya Jimbo au Wadi kwa kila uchaguzi kama zivyotayarishwa na Tume ambayo itajumuisha-

- (i) idadi ya kura halali alizopigiwa kila mgombea;
- (ii) jumla ya kura halali;
- (iii) idadi ya kura zilizoharibika au kukataliwa;
- (iv) Idadi ya kura zilizopigwa; na
- (v) Idadi ya wapiga kura walioandikishwa.

(4) Fomu za matokeo ya kila jimbo au Wadi kwa kila uchaguzi, chini ya kifungu hiki, zitasainiwa na Msimamizi wa Uchaguzi, wakala au mgombea na zitabandikwa nje ya kituo cha majumuisho.

(5) Msimamizi wa Uchaguzi, baada ya majumuisho ya kura zote za Rais kutoka katika vituo vyote vya jimbo, haraka iwezekanavyo, atayawasilisha kwa Tume pamoja na taarifa zote chini ya ulinzi imara kuzuia upotevu, udanganyifu au uingiliwaji wa namna yoyote, fomu ya matokeo ya jimbo kwa uchaguzi wa Rais kwa jimbo husika pamoja na fomu za matokeo ya vituo.

(6) Baada ya matokeo ya Uchaguzi wa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi au Diwani kujulikana, kwa kadiri iwezekanavyo, Msimamizi ata-

- (a) mtangaza mara moja, mgombea iliyepata kura nyingi amechaguliwa kuwa Mjume wa Baraza la Wawakilishi au Diwani;
- (b) toa cheti cha ushindi kwa mgombea aliyeshinda; na
- (c) wasilisha kwa Tume matokeo ya uchaguzi pamoja na taarifa zake zote chini ya usimamizi wa vyombo vya ulinzi kuzuiya upotevu, ubadilishaji au kuingiliwa-
  - (i) fomu za matokeo ya kila jimbo au wadi, kama itakavyokuwa, pamoja na matokeo ya kila kituo; na
  - (ii) vifaa vyote walipokea kutoka katika vituo vyote vya kupigia kura.

(7) Tume itayatangaza matokeo yaliyotangazwa chini ya kifungu kidogo cha (6) cha kifungu hiki katika Gazeti la Serikali.

93. Watu wafuatao wanaruhusiwa kuwemo ndani ya kituo cha majumuisho ya kura -

- (a) Msimamizi wa Uchaguzi;
- (b) Mjumbe wa Tume;
- (c) Mkurugenzi au Afisa wa Uchaguzi;
- (d) Mgombea;
- (e) Wakala wa majumuisho;
- (f) Afisa wa Polisi au afisa mwingine yoyote wa usalama kwa madhumuni ya kusimamia usalama katika kituo cha majumuisho ya kura;
- (g) Muangalizi aliyeidhinishwa na Tume; au

Watu
wanaruhusiwa
kuwemo
katika
kituo cha
majumuisho.

- (h) Mtu mwingine yeyote aliyeidhinishwa na Tume.
Msimamizi wa Uchaguzi kufanya majumuisho kura kwa mara ya pili

Msimamizi wa Uchaguzi kufanya majumuisho kura kwa mara ya pili

94. (1) Msimamizi wa Uchaguzi anaweza, pale ambapo mazingira yanahitaji wakati wa kujumuisha kura, kujumlisha kura kwa mara ya pili kutoka vituo vyote kwa kupigia kura vya jimbo au wadi.

(2) Msimamizi wa Uchaguzi baada ya kujumlisha kwa mara ya pili akijiridhisha kuwa kuna mlingano wa kura baina ya wagombea waliopiga kura nyingi wa Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani kama ilivyobainika awali, atatoa taarifa kwa Tume ambayo itatateuwa na kutangaza katika Gazeti la Serikali siku nyengine inayofaa ambayo haitazidi siku thelathini baada ya siku ya uchaguzi, kwa ajili ya uteuzi wa wagombea katika jimbo na taratibu za uchaguzi zitaanza tena.

Majumuisho na matokeo ya kura za Rais.

95. (1) Tume itakuwa, baada ya kupokea fomu za matokeo ya Rais kutoka majimbo yote, itafanya uhakiki na kujumuisha hesabu za majimbo yote.

(2) Kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki, Tume baada ya uhakiki na majumuisho ya kura zote zilizothibitishwa na kila Msimamizi wa Uchaguzi, itatangaza matokeo ya uchaguzi wa Rais.

(3) Tume itatangaza mshindi wa uchaguzi wa Urais aliyepata kura nyingi halali zilizopigwa.

(4) Iwapo kumbukumbu kutoka jimbo lolote au sehemu yoyote muhimu kwa ajili ya muendelezo na kukamilisha majumuisho ya kura imekosekana Mwenyekiti atachukua hatua muhimu ili kurekebisha hali hiyo, na anaweza kuahirisha majumuisho ya kura kwa kipindi kisichopungua saa kumi na mbili.

(5) Matokeo ya uchaguzi wa Rais yatatangazwa ndani ya saa sabiini na mbili tokea kufungwa kwa kituo cha mwisho kituo cha kupigia kura, isipokuwa wakati kukiwa na matatizo ya uchaguzi katika baadhi ya vituo, siku tatu ndani ya saa sabiini baada ya matatizo hayo kutatuliwa.

Uchapishaji wa Matokeo na Utowaji Cheti ch Ushindi.

96. Tume baada ya kutangaza matokeo ya Urais kwa mujibu wa kifungu cha 95 cha Sheria hii, itatoa cheti ushindi kwa mgombea aliyeshinda na itachapisha matokeo ya uchaguzi wa Rais katika Gazeti la Serikali.

Uhifadhi wa nyaraka.

97. (1) Msimamizi wa Uchaguzi, mara baada ya uchaguzi, atazikusanya na kuhakikisha anazihifadhi nyaraka na vifaa vya uchaguzi na anaviwasilishwa Tume.

(2) Tume itahakikisha uhifadhi mzuri wa nyaraka zinazohusiana na mwenendo wa uchaguzi chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki.

(3) Tume itaamuru nyaraka zote zinazohusiana na kifungu hiki kuharibiwa baada ya kumalizika muda wa siku tisini kuanzia siku ya uchaguzi isipokuwa itakavyoelekezwa vinginevyo kupitia amri ya Mahakama Kuu kutokana na kesi inayohusu uchaguzi.

98. (1) Msimamizi wa kituo, mgombea, wakala, au mtu mwingine aliye katika kituo cha kupigia kura hafatanya isipokuwa jambo linaloruhusiwa chini ya Sheria hii-

Katazo la kueleza namna alivyopiga kura.

- (a) kutaka taarifa yoyote juu ya mgombea ambaye mtu anakusudia kumchagua au amemchagua katika kituo;
- (b) Kuwasiliana na mtu yeyote kupata taarifa juu ya mtu aliyempigia kura;
- (c) kuwasiliana na mtu yeyote juu ya jina au idadi ya wapiga kura ambao wamepiga kura au ambao hawajaomba kupatiwa karatasi za kura au ambao wamepiga kura katika kituo au juu ya alama maalumu aliyotumia kuweka muhuri karatasi ya kupigia kura;
- (d) Kuwasiliana au kutaka kuwasiliana na mtu yeyote baada ya mtu huyo kupokea karatasi ya kura na kabla mtu huyo hajaitia karatasi hiyo katika sanduku la kura, na
- (e) Kuwasilisha kwa mtu yeyote habari kuhusu idadi ya kura alizopata mgombea katika uchaguzi fulani kabla ya kutangazwa matokeo ya uchaguzi huo.

(2) Mtu anayemsaidia mtu asiyeona au asiyeweza kupiga kura mwenyewe katika kituo cha kupigia kura, kwa mujibu wa Sheria hii, hataeleza taarifa za mpiga kura juu ya mgombea anayekusudia kumpigia kura au aliyempiga kura katika kituo.

(3) Mpiga kura ambaye amepiga kura yake katika uchaguzi wowote hatalazimishwa katika shitaka linalohusiana matokeo ya uchaguzi kuelezea namna alivopiga kura.

SURA YA NNE SEHEMU YA KWANZA UANGALIZI WA UCHAGUZI

99. (1) Tume inaweza, kwa mujibu wa Sheria ya Ofisi ya Tume ya Uchaguzi, kwalika taasisi za ndani zilizosajiliwa na Waangalizi wa Uchaguzi wa Kimataifa kwa madhumuni ya uangalizi wa uchaguzi.

Mwaliko kwa Waangalizi wa Uchaguzi.

(2) Kila taasisi ya ndani ilizosajiliwa, kabla ya kupatiwa kibali cha uangalizi, itawasilisha kwa Tume nyaraka zifuatazo-

- (a) Katiba;
- (b) Cheti cha usajili;
- (c) Muundo wa uongozi unaotambulika;
- (d) Uzowefu wake katika masuala wa uangalizi wa uchaguzi usiopungua miaka mitatu.

(3) Taasisi ya ndani iliosajiliwa ambayo haitatimiza masharti ya kifungu kidogo cha (2) cha kifungu hiki haitapewa kibali cha uangalizi.

(4) Tume itasimamia utowaji wa vibali na mienendo ya waangalizi, na katika kufanya hivyo, itampangia kumpangia kila mwangalizi eneo la kufanya uangalizi chini ya sheria hii na Sheria ya Ofisi ya Tume ya Uchaguzi.

Maeneo
ya wa
uagalizi
wa
uchaguzi.

100. Maeneo ya uangalizi kwa Waangalizi wa uchaguzi yatahusisha shughuli zifuatazo-

- (a) Kuangalia uadilifu na kazi za Tume na watedaji wake kwa mujibu wa Sheria hii;
- (b) Kuangalia uadilifu na uhalali wa maamuzi yanayotolewa na Tume na maafisa wake wakati wa utatuzi wa migogoro;
- (c) Kuangalia uandikishaji wa wapiga kura;
- (d) Kuangalia mwenendo wa kampeni za uchaguzi;
- (e) Kuangalia upigaji wa kura;
- (f) Kuangalia mchakato wa kutangazwa kwa matokeo ya uchaguzi; au
- (g) Kuangalia fursa ya matumizi ya vyombo vya habari.

Kipindi
cha
Uangalizi.

101. Kipindi cha uangalizi wa uchaguzi kitaanza baada ya mwangalizi kupewa kibali na Tume na kitamalizika baada ya kutangazwa kwa matokeo ya uchaguzi ya kitaifa au baada ya utatuzi wa migogoro yote ya uchaguzi.

Ushirikiano
na
waangalizi
wengine.

102. Tume na mamalaka nyengie za umma Zanzibar, zinaweza kushirikiana na waangalizi wa uchaguzi wakati wa utekelezaji wa majukumu yao na kuwapatia uhakikisho na mambo mengine muhimu kwa ajili ya kukamilisha majukumu yao.

Utambizi
na vibali
kwa
Waangalizi
wa
Uchaguzi.

103. (1) Waangalizi watatambuliwa baada ya Tume kupatiwa vibali na taratibu za uendeshaji na usimamizi wa uchaguzi na kitambulisho.

(2) Kila muangalizi aliyepatiwa kibali chini ya Sheria hii, wakati wa kutekeleza kazi zake atatumia na atavaa kitambulisho cha uangalizi kilichotolewa kwake chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki.

Wajibu
wa
Waangalizi
wa
Uchaguzi.

104. (1) Waangalizi wa Uchaguzi watakuwa na wajibu ufuatao-

- (a) kuendesha majukumu yao kwa uadilifu, uhuru na malengo;
- (b) kuheshimu Sheria za Zanzibar na Jamhuri ya Muugano wa Tanzania;
- (c) kutoingilia au kuzuia shughuli za utendaji wa uchaguzi;
- (d) kulinda siri za upigaji wa kura; na
- (e) kuipatia Tume nakala ya taarifa watakazozindika na maelezo watakayotoa.

(2) Tume inaweza kufuta kibali cha mwangalizi yoyote ambaye kwa makusudi atashidwa kutekeleza majukumu yake kama yalivyoelezwa katika kifungu kidogo (1) na hadhi yake ya uangalizi itaisha.

**SEHEMU YA PILI
ELIMU YA WAPIGA KURA**

105. (1) Kwa mujibu wa masharti ya Sheria ya Ofisi ya Tume ya uchaguzi, Tume inaweza kutayarisha mtaala wa elimu ya wapiga kura utakaotumiwa na wadau wa uchaguzi wanapotoa elimu ya wapiga kura.

Mtaala
wa Elimu
ya
Wapiga
Kura.

(2) Mtaala wa Elimu ya Wapiga kura kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (21) cha kifungu hiki utahusu elimu ya wapiga kura, taarifa kwa wapiga kura na vipindi vya ushajiishaji wa wapiga kura.

(3) Taasisi yoyote yenye nia ya kuendesha elimu ya wapiga kura mbali na ule uliotayarishwa na Tume itawajibika kabla ya kuutumia mtaala huo kuomba ruhusa kwa Tume.

(4) Tume inaweza katika kutumia uwezo wake chini ya kifungu kidogo cha (3) cha kifungu hiki, kukataa sehemu yoyote au maudhui ya Elimu ya Wapiga kura inayotarajiwa kutolewa taasisi hiyo endapo itafikiria kuwa mtaala wake unakwenda kinyume na mtaala uliotayarishwa na Tume.

106. (1) Taasisi yoyote inaweza kuomba kwa Tume kupewa kibali cha kuendesha Elimu ya Wapiga Kura katika awamu yoyote ya mzunguko wa shughuli za uendeshaji wa masuala ya uchaguzi.

Kibali
cha kutoa
elimu ya
wapiga
kura.

(2) Taasisi itakayopewa kibali cha kuendesha elimu ya Wapiga Kura, italazimika kabla ya kuendesha ratiba yake katika Wilaya yoyote kufanya mashauriano na kushirikiana na Afisa wa Uchaguzi wa Wilaya hiyo.

107. Kwa madhumuni ya Sheria hii, Tume inaweza au itapelekea kufanyika kwa Elimu ya Wapiga Kura katika mzunguko wote wa shughuli za uendeshaji wa uchaguzi.

Kipidi
cha
kutolewa
kwa
Elimu ya
Wapiga
Kura.

**SURA YA TANO
UTATUZI WA MIGOGORO NA MALALAMIKO YA UCHAGUZI**

108. (1) Tume, kwa mujibu wa masharti ya Katiba, itakuwa na wajibu wa kutatua migogoro ya uchaguzi, ikiwemo migogoro inayohusu au inayotokeza kutokana na uteuzi wa wagombea isipokuwa ile inayotokana na malalamiko ya uchaguzi.

Utatuzi
ya
migogoro
ya
uchaguzi.

(2) Migogoro ya Uchaguzi kwa mujibu wa kifungu kidogo cha (1) cha Sheria hii utatolewa uamuzi katika kipindi cha siku saba tangu kutolewa taarifa ya mgogoro huo Tume.

(3) Bila ya kuathiri kifungu kidogo cha (2) cha Sheria hii endapo Migogoro umetokea kwa mujibu kifungu kidogo cha (1) unahusiana na uteuzi wa wagombea unaotarajiwa au uchaguzi, uamuzi wa mgogoro huo unapaswa kutolewa kabla ya tarehe iliyopangwa kufanyika kwa kampeni za wagombea.

109. (1) Malalamiko yanayohoji uhalali wa uchaguzi wa Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi au Udiwani yatamuliwa na Mahakama Kuu.

Malalamiko
ya
uchaguzi.

(2) Malalamiko chini ya kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki yatasikilizwa na kutolewa uamuzi ndani ya miezi kumi na mbili kutoka siku yaliyowasilishwa malalamiko.

Uwasilishaji
wa
malalamiko
ya
uchaguzi.

110. (1) Malalamiko kuhoji uhalali wa uchaguzi yatafunguliwa ndani ya siku saba tokea kutangazwa kwa mshindi wa uchaguzi na Msimamizi wa Uchaguzi.

(2) Malalamiko yanaweza kuwasilisha kwa Mlalamikiwa binafsi au kwa kutangazwa katika gazeti lenye mzunguko mkubwa wa kitaifa.

Gharama
ya
dhamana.

111. (1) Mlalamikaji ataweka dhamana kwa ajili ya malipo ya gharama za Uwasilishaji wa Malalamiko anayowasilisha ambazo zitalipwa kabla ya kusikilizwa kwa malalamiko chini ya sehemu hii.

(2) Mtu anayewasilisha malalamiko kupinga uchaguzi atalipa fedha kama ifuatavyo-

(a) shilingi milioni mbili kwa anayewasilisha malalamiko dhidi ya Mjumbe wa Baraza la Wawakilishi; au

(b) Shilingi laki tano kwa anayewasilisha malalamiko dhidi ya Diwani.

(3) Pale ambapo Mlalamikaji atashindwa kulipa fedha za dhamana kama inavyotakiwa na kifungu hiki cha sheria wakati wa kuwasilisha malalamiko, Msajili wa Mahkama Kuu hatapanga tarehe ya kusikilizwa kwa malalamiko yoyote ya uchaguzi.

(4) Malipo ya kusikilizwa na kuamuliwa kwa maombi ya kifugu kidogo cha (3) yatalipwa kama ambavyo itaelekezwa na Mahakama ya Uchaguzi, au kama hakuna maelekezo yaliyotolewa, itakuwa ni sehemu ya gharama kuu za malalamiko ya uchaguzi.

(5) Mahkama ambayo itaachilia gharama ya dhamana ambayo imewekwa chini ya kifungu hiki baada ya kusikiliza pande zote na kutoa uamuzi wa Malalamiko.

(6) Maelezo ya kifugu kidogo cha (2) cha kifungu hiki kinachomtaka anayewasilisha malalamiko kulipa dhamana hayatumika kwa Mwanasheria Mkuu iwapo Mwanasheria Mkuu ndiye anayewasilisha malalamiko au kama ni mmoja ya watu wanaowasilisha malalamiko.

Utaratibu
wa
Mahkama
ya
Uchaguzi
inapopata
Malalamiko
ya
Uchaguzi.

112. Itakapo pokea Malalamiko ya Uchaguzi, Mahkama ya Uchaguzi itayachunguza malalamiko na-

(a) Ikiona kuwa hakuna ushahidi wa kutosha wa kutoa shufaa inayoombwa inaweza kuyakataa malalamiko mara moja; au

(b) Itapanga tarehe ya kusikilizwa malalamiko.

Uwezo
wa
Mahkama
ya
Uchaguzi.

113. Mahkama inaweza, wakati wa kutekeleza majukumu yake kisheria-

- (a) Kumwita na kumwapisha shahidi kama vile au, iwapo mazigira yatakuwa hivyo kama vile katika kesi za madai zinazoendeshwa Mahkama Kuu na itatoa adhabu kwa mtu anayetoa ushahidi wa uongo;
- (b) Kumwita mtu yeyote kusimama kama shahidi ambaye ataonekana na Mahkama anahusika katika uchaguzi; na
- (c) Kumhoji shahidi aliyeitwa au mtu yeyote ambaye hakuitwa kama shahidi katika Mahkama, na kuhojiwa na pande zinazohusika na malalamiko na baada ya kuhojiwa shahidi atahojiwa tena kwa mara ya pili au kwa niaba ya Mlalamikaji na anayejibu malalamiko au *or either of them*.

(2) Mtu atakayekataa kutii amri ya kuhudhuria Mahakamani atakuwa ametenda kosa la kudharau Mahkama.

(3) Amri za awali yanayohusiana na malalamiko ya kupinga matokeo ya Ujumbe wa Baraza la Wawakilishi na Udiwani yatasikilizwa na kutolewa maamuzi na Mahkama.

114. Malalamiko ya uchaguzi yanaweza kutolewa na mtu au zaidi ya watu wafuatao:-

- (a) mtu ambaye amepiga kura kwa mujibu wa sheria katika uchaguzi huo ambao malalamiko yake yanahusika. au
- (b) mtu ambaye anadai kuwa ni mgombea katika uchaguzi huo.

Nani anaweza kutoa malalamiko ya uchaguzi na kulipa gharama ya dhamana.

115. Mlalamikaji anaweza katika malalamiko yake kuaomba zote au moja ya shufaa zifuatazo-

- (a) kutolewa tamko kuwa uchaguzi ni batili;
- (b) kutolewa tamko kuwa uteuzi wa mgombea haukuwa halali; au
- (c) kutolewa tamko la kuhesabiwa tena kwa kura.

Shufaa.

116. Jaji Mkuu anaweza, kwa kila baada ya wakati, kutayarisha Kanuni juu ya uendeshaji wa malalamiko ya uchaguzi chini ya Sheria hii.

Uwezo wa Jaji Mkuu kutunga Sheria.

SURA YA SITA.

MAKOSA

SEHEMU YA KWANZA

MAKOSA YANAYOHUSIANA NA UANDIKISHAJI NA UTEUZI

117. Mtu yeyote ambaye kwa ajili ya uandikishaji wa wapiga kura-

- (a) Ataandikishwa au atawezesha kuandikishwa mtu mwengine kwa kutoa taarifa za uongo;
- (b) Ataandikishwa katika zaidi ya kituo kimoja cha uandikishaji;
- (c) Atamuandikisha mtu mwengine akijua kuwa mtu huyo hana sifa za kuandikishwa;

Makosa yanayohusiana na uandikishaji.

- (d) atazuia uandikishwaji wa mtu mwengine akijua kuwa mtu huyo ana sifa za kuandikishwa;
- (e) Akiwa na mamlaka , amekataa kufuta uandikishwaji wa mtu akijua;
- (f) atafanya udanganyifu katika Daftari;
- (g) atauza, atanunua, au atampatia kitambulisho cha kupigia kura kwa mtu ambaye hahusiki;
- (h) kwa nia oву ataharibu au atabadilisha au atarekebisha kitambulisho cha kupigia kura;
- (i) Atamiliki isivyo halali kitambulisho cha kupigia kura;
- (j) Kwa kutumia ghasia, vitisho au lengo oву, kuzuia uandikishaji wa mtu mwengine;
- (k) Amefutwa kutoka katika Daftari na akatakiwa kukabidhi kitambulisho cha kupigia kura aliyopatiwa na Afisa Uandikishaji lakini akakataa;
- (l) Kwa makusudi akazuia ugunduzi wa walioandikishwa visivyo halali au ukaguzi wa orodha za wapiga kura ; au
- (m) Bila ya mamlaka akafanya, akatayarisha, akachapisha au anamiliki nyaraka au karatasi inaaminika kuwa ni Daftari la wapiga Kura.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tatu na isiyopungua shilingi laki tatu au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi mitatu na kisichozidi miezi sita au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Makosa
ya uchusina
na fomu
za uteuzi.

118.

(1) Kila mtu ambaye:-

- (a) Ataghushi au kuichana au kuiharibu karatasi yoyote ya uteuzi, au kuwasilisha kwa Msimamizi wa Uchaguzi fomu yoyote ya uteuzi akijua kuwa imeghushiwa, au
- (b) Akijua kuwa amemdhamini zaidi ya mgombea mmoja wa Urais; au
- (c) Anatumia au anatishia kutumia guvu zozote au amri za kushawishi au anamlazimisha mtu mwengine kuweka saini au kumzuwiya kuweka saini katika fomu yoyote ya uteuzi.
- (d) Bila ya sababu za kisheria atakusanya fomu za uteuzi na asizirejeshe kwa Tume au kwa Msimamizi wa uchaguzi kama inavyostahiki; au
- (e) Kwa madhumuni ya kujipatia fomu za uteuzi akiwa mgombea mweyewe au kwa mtu mwengine, akatoa maelezo yoyote ya uongo juu ya uteuzi huo katika fomu ya uteuzi, fomu ya maelezo yake binafsi au Hati ya kiapo atakavyoviwasilisha kwa Msimamizi wa Uchaguzi; au

- (f) Atatoa maelezo, atachapisha au kutangaza taarifa juu ya kujitoa mgombea yeyote kwa ajili ya kumpendelea mgombea mwingine wa uchaguzi.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

119. Mtu yeyote kuhusiana na kampeni za uchaguzi-

- (a). ataendesha mkutano wa hadhara kinyume na kifungo cha 62 cha Shria hii;
- (b). atazuia kufanyika, au ataingilia mkutano wa hadhara unaoendelea ulioruhusiwa kwa mujibu wa kifungo cha 62 cha Shria hii;
- (c). atakikatalia chama cho chote cha siasa kukipatia huduma sawa kama aliyotoa kwa chama chengine chochote cha siasa;
- (d). ataharibu, kubadilisha uhalisia, kuchana au katika hali yoyote ile atasababisha sehemu yake au yote kutotumika kifaa chochote cha kampeni ambacho kimewekwa katika sehemu iliyoruhusiwa au eneo la wazi au kuweka kitu chengine ambacho kutaficha kifaa cha mwanzo;
- (e). atatumia lugha ambayo ni ya uchokozi, uzushi au matusi au inayoweza kuhamasisha uvunjifu wa amani, machafuko, uhasama au ghasia;and
- (f). ataendesha kampeni za uchaguzi katika sehemu isiyoruhusiwa kama vile maeneo ya Jeshi au Vituo vya Polisi; Taasisi za Umma na maeneo ya kazi wakati wa saa za kazi; na kwa taasisi za elimu wakati wa vipindi vya masomo.

Makosa
yanayhusia
na
Kampeni
za
uchaguzi.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tatu na isiyopungua shilingi laki tatu au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi mitatu na kisichozidi miezi sita au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

120. Mtu yeyote ambaye, katika mkutano wa kampeni unaofanyika kwa mujibu wa sheria au mkutano wa hadhara, atafanya au atawashawishi wengine kufanya fujo kwa madhumuni ya kuzuia au kuingilia mkutano wa kampeni au mkutano wa hadhara, atakuwa ni mkosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tatu na isiyozidi shilingi laki tatu au kifungo kisichopungua miezi mitatu na kisichozidi mwaka mmoja au vyote faini na kifungo.

Kuingilia
au
kuzuia
mkutano
wa
kampeni
unafanyika
kisheria
au
mkutano
wa
hadhara.

Kuchapi
sha,
kubandika
na
kuweka
sehemu
ya wazi
machapisho
yasiyokuwa
na anuani
ya
kiwanda
na
mchapishaji

121. Mtu yeyote ambaye, atachapisha, atatoa chapisho au atasababisha kuchapishwa au kutolewa chapisho, au atabandika au atasababisha kubandikwa au atasambaza au atasababisha kusambazwa mabango, posta yanayohusiana na uchaguzi au kampeni za uchaguzi bila ya kuwa na anuani ya kiwanda kabla ya kupewa ruhusa na Tume au Msimamizi wa Uchaguzi atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyoziidi shilingi milioni tano na isiyozungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Makosa
yanayohusiana
na
upigajina
kuhesabu
kura.

122. Mtu yeyote ambaye, kuhusiana na kupiga na kuhesabiwa kwa kura-

- (a) Kwa makusudi atakuwepo mwenyewe katika kituo cha kupigia kura akiwa hana ruhusa au kuhesabiwa kura
- (b) Akijua kuwa hana sifa za kupiga kura, akapiga kura katika kituo chohote cha kupigia kura;
- (c) Kwa udanganyifu akachukua shahada ya kupigia kura ya mtu mwengine ili kutumia haki ya kupiga kura;
- (d) Kwa makusudi akaruhusu haki ya kupiga kura kutumiwa na mtu mwengine ambaye hana haki hiyo;
- (e) Akifuatana na mtu asiyejiweza au mwenye ulemavu kwa kumsaidia kupiga kura, kwa udanganyifu na kuvunja uaminifu kupiga kura kiyume na matakwa ya anayemsaidia;
- (f) Ndani ya kituo cha kupigia kura akaonesha kura yake au kumlazimisha mtu mwengine kwa kutumia nguvu au udanganyifu kuonyesha kura za wengine;
- (g) Akiwa katika mzunguuko wa mita 200 za eneo la kupigia kura, kuainisha nani amepigia kura au atamlazimisha mtu mwengine kuainisha kura aliyopiga mtu mwengine.
- (h) Kutumia au kutishia kwa kufanya fujo au kutoa taarifa za uongo au njia nyengine za udanganyifu kushawishi kwa nguvu au kumfanya mtu mwengine kupiga kura kumuunga mkono au kumkataa mgombea fulani au mgombea wa chama maalum cha siasa au kutokwenda kupiga kura;
- (i) Akiwa mtumishi wa umma atatumia ofisi yake kulazimisha au kumshawishi mtu mwengine kupigia kura au kutopigia kura chama cha siasa au mgombea maalum au kutokupiga kura;
- (j) Moja kwa moja au kwa njia nyengine, atamfukuza au atatishia kumfukuza mtu mwengine kutoka katika ajira yoyote ile au shughuli inayompatia kipato au kumzuia au kutishia kumzuia mtu mwengine kupata ajira au shughuli ya kumpatia kipato au kuendelea na shughuli nyengine ya kupata kipato au atatumia au atatishia kuchukua hatua yoyote ile kwa mtu mwengine ili kumshawishi mtu huyo kupiga kura kwa, au kwa sababu mtu

huyo amepiga kura kwa chama fulani cha siasa au kwa mgombea au mgombea wa chama cha siasa au kwa sababu mtu huyo hakwenda kupiga kura;

- (k) Akiwa Msimamizi wa kituo cha kupigia kura, atashidwa kuonyesha sanduku la kura kulingana na masharti ya Sheria hii;
- (l) Kinyume na sheria ataingiza karatasi za kura ndani ya sanduku la kura kabla, wakati au baada ya kumalizika upigaji wa kura;
- (m) Kwa udanganyifu atachukua kwa kuhifadhi au kuficha sanduku la kura lenye karatasi za kura zilizokuwa hazijahesabiwa au ataondoa karatasi ya kura iliyokuwa haijahesabiwa;
- (n) Akiwa mtendaji wa kituo cha kupigia kura, kwa kukusudia akashindwa kutekeleza dhamana zake kwa lengo la kusaidia kutokea uvunjaji wa taratibu za uchaguzi;
- (o) Akiwa Mtedaji wa kituo cha kupigia kura bila ya sababu akashindwa kupokea malalamiko, au kushughulikia malalamiko kuhusiana na shughuli zinazoendelea katika kituo cha kupigia kura au kufanya uchunguzi na kutaka kusuluhisha lalamiko;
- (p) Kuingilia kazi za kawaida za kituo cha kupigia kura;
- (q) Kukataa kuondoka kutoka katika kituo cha kupigia kura baada ya kuamriwa kufanya hivyo na Msimamizi wa Kituo cha kupigia kura;
- (r) Akiwa askari polisi mwenye dhamana ya ulinzi aliyetakiwa kupanga askari polisi kwa ajili ya kuimarisha usalama katika kituo cha kupigia kura, ameshindwa kufanya hivyo katika muda unaotakiwa bila ya maelezo yoyote;
- (s) Kuigiza, au kughushi, au kwa udanganyifu akaharibu karatasi yoyote ya kura au alama rasmi katika karatasi yoyote ya kura; au
- (t) Bila ya mamlaka akasambaza karatasi za kupigia kura kwa mtu yeyote;
- (u) Kwa udanganyifu akaingiza ndani ya sanduku lolote la kura karatasi yoyote isiyokuwa karatasi ya kura ambayo ameruhusiwa kisheria kuingiza;
- (v) Bila ya mamlaka akatoa kutoka katika kituo chochote cha kupigia kura, karatasi yoyote ya kura au akipatikana anamiliki karatasi yoyote ya kura nje ya kituo cha kupigia kura;
- (w) Bila ya mamlaka, ataharibu, atachukua, atafungua au kwa njia nyengne ataingilia karatasi zozote za kupigia kura mbali ya zile ambazo zinatumika kwa lengo la uchaguzi; au
- (x) Akiwa Msimamizi wa Uchaguzi au Msimamizi wa Kituo cha kupigia kura akijua au kwa uzembe atashindwa kuweka alama inayokubaliwa katika karatasi ya kura; au

- (y) Atasababisha usumbufu wowote au atashindwa kufuata maagizo yanayotolewa kisheria na Msimamizi wa Uchaguzi au Msimamizi wa Kituo cha kupigia, kuhesabu au majumuisho wa kura kwa vyovyote itakavyokuwa, katika sehemu yoyote ambapo Daftari limebandikwa kwa ukaguzi au katika kituo cha kupigia kura au mahala ambapo kazi za kuhesabu kura zinafanyika;
- (z) Katika hali yoyote, kwa udanganyifu ataharibu, atabadilisha, ataficha, atachaa, atarekebisha au ataghushi nyaraka yoyote inayohusiana na uchaguzi ;
- (aa) Ataghushi, kubadilisha, au kwa udanganyifu ataharibu alama yoyote rasmi inayohusiana na uchaguzi.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Kuvaa au kuonyesha alama au nembo katika kituo cha kupigia kura.

123. Mtu yeyote ambaye atavaa au ataonyesha kitu chochote ambacho kinaonyesha au kuashiria kukiunga mkono chama au mgombea ndani ya kituo cha kupigia kura, au sehemu yoyote ndani ya eneo linalozunguka kituo la kupigia kura, atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini ya shilingi milioni mbili na isiyopungua shilingi laki mbili au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi mitatu na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Kuharibu uasililia wa nyaraka.

124. Mtu yeyote ambaye, bila ya mamlaka wa kisheria ataharibu kwa kuchana, kuondoa uasililia, au kuondoa nyaraka yoyote iliyowekwa sehemu ya wazi kwa mujibu wa Sheria hii au nyaraka yoyote ambayo imetayarishwa kwa ajili ya ukaguzi kwa mujibu wa maelekezo ya Sheria hii, atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini ya shilingi milioni moja na isiyopungua shilingi laki mbili au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopugua miezi miwili miwili na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Kupiga kura zaidi ya mara moja.

125. (1) Mtu yeyote ambaye:-

- (a) Atapiga kura au atajaribu kupiga kura, au atashawishi au atamtaka mtu mwengine kupiga kura katika kituo cho chote cha kupigia kura ikiwa au kwa ufahamu wake anafahamu kuwa mtu huyo tayari amekwisha kupiga kura katika uchaguzi; au
- (b) kwa ajili ya kujipatia kura atatoa karatasi za kupigia kura kwa mtu yeyote au yeye mwenyewe au kwa watu wengine au anawashawishi au anampatia mtu mwengine au mshawishi au kumlazimisha mtu mwengine kupima huyo mtu wa tatu kitambulisho cha kupigia kura kwake yeye mwenyewe au mtu mwengine.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopungua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini

au kifungo.

126. (1) Ni marufuku kwa mgombea, chama cha siasa, taasisi au mtu mwengine yeyote, kutangaza matekeo ya uchaguzi kwa njia yoyote ya mawasiliano kabla ya kutangazwa rasmi na Tume,.

Utangazaji
wa
matokeo
ya
uchaguzi
kinyume
na Sheria.

(2) Mgombea, chama cha siasa, taasisi au mtu mwengine yeyote atakayetangaza matokeo ya uchaguzi au kuitaka Tume kutangaza matokeo kabla ya kuisha kwa muda wa kutangaza matokeo uliopangwa, atakuwa ametenda kosa na akitiwa hatiani atapata moja kati ya adhabu zifuatazo-

- (a) Ikiwa mgombea, kifungo kwa muda usipoungua miaka mitano na faini isiyopungua shilingi milioni tano.
- (b) Ikiwa chama au taasisi, adhabu isiyopungua shilingi milioni mia moja.
- (c) Ikiwa mtu mwengine, kifungo kisichopungua miezi kumi na nane.

127. Mtu yeyote ambaye

- (a) atamzuia Mjumbe wa Tume au Ofisa aliyeteuliwa chini ya Sheria hii au atashindwa kutii amri halali ya Mkurugenzi au Ofisa; au
- (b) Ataingilia majukumu na mamlaka na uhuru wa Tume akatangaza, au akasababisha kutangazwa jambo lolote ambalo lipo chini ya mamlaka ya Tume.

Kumzuia
Mjumbe
au Ofisa
wa
Tume.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki mbili au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopungua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

128. Mtu yeyote ambaye ataonyesha dharau au atamshambulia au kwa njia nyengine yoyote atamzuia mpiga kura ambaye yupo ndani ya mzunguuko wa mita mia mbili wa eneo la kituo cha kupigia kura atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tatu na isiyopungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopungua miezi mitatu na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Kuingilia
upigaji
wa kura
au
uandikishaji.

129. (1) Mtu yeyote ambaye moja kwa moja au kwa njia nyengine, yeye binafsi au kwa niaba ya mtu mwengine kwa madhumuni ya kupata-

Rushwa.

- (a) Uteuzi wake yeye mweyewe au wa mtu mwengine;
- (b) Kuajiriwa katika Ofisi au sehemu ya ajira akiwa Msimamizi wa Uchaguzi au Mkuu wa Kituo;
- (c) Karatasi ya kura au karatasi za kura;
- (d) Kitambulisho cha kupigia kura;
- (e) Matokeo ya uchaguzi yasiyihalali ; au
- (f) Vifaa nyeti vya kituo cha kupigia kura,

atatoa au atakubali kutoa au atatoa, ataahidi au ataahidi kutoa au ataidhinisha

kutolewa, pesa zozote au kitu cha thamani kwa mpiga kura yoyote au kwa mtu mwingine yoyote kwa madhumuni ya kumshawishi mpiga kura kupiga kura au kukataa kupiga kura; au

(2) mtu yeyote ambaye moja kwa moja au kwa njia nyengine, yeye mwenyewe au kwa niaba ya mtu mwingine, atatoa zawadi, mkopo, ahadi ya kufanya manunuzi au ataingia katika manunuzi, au makubaliano kama inavyojionyesha kwa mtu yeyote kwa madhumui ya kumshawishi mtu kwa kwa kumpatia au kuidhinisha kupatiwa matokeo ya uchaguzi ya mtu mwingine.;

(3) Mpiga kura yeyote ambaye, kabla au wakati wa uchaguzi wowote moja kwa moja au kwa njia nyengine yeye mwenyewe au kwa niaba ya mtu mwingine, atapokea, atakubali kupokea au atakubali kuingia makubaliano ya fedha, zawadi, mkopo au kitu cha thamani, ofisini, sehemu ya ajira yeye mwenyewe au kwa mtu mwingine kwa ajili ya kupiga kura au kukubali kupiga kura au kukataa kupiga kura au kukubali kukataa kupiga kura katika uchaguzi wowote; na

(4) mtu yeyote ambaye, baada ya uchaguzi wowote moja kwa moja au kwa njia nyengine yoyote, yeye mwenyewe au kwa mtu mwingine yeyote kwa niaba yake, atapokea fedha au vitu vya thamani kuhusiana na mtu yeyote kupiga kura au kukataa kupiga kura, au kumshawishi mtu yeyote kupiga kura au kutopiga kura katika uchaguzi wowote.

Atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopungua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

(5) Makosa yanayoangukia katika kifungu kidogo cha (1) cha kifungu hiki hayahusiani au kumaanisha kuhusisha fedha zozote zilizolipwa au zilizokubalika kulipwa au kuhusiana na matumizi yoyote halali na gharama zinazolipwa kihalali au kuhusiana na uchaguzi wowote.

Matumizi
ya nguvu.

130. Mtu yeyote ambaye moja kwa moja au kwa njia nyengine, yeye binafsi au kwa kumtumia mtu mwingine yeyote kwa niaba yake, atatumia au atatishia kutumia nguvu, vitisho, ghasia, au atakataa, au atasababisha au atatishia kusababisha, maumivu yoyote ya muda au ya kiroho, kuharibu, kudhuru au kupoteza, dhidi ya mpiga kura yoyote ambaye amepiga kura au ambaye amekataa kupiga kura katika uchaguzi wowote au ambaye, kwa kumteka nyara, matumizi ya nguvu, au njia zozote za uongo, ataweka kikwazo au kuzuia uhuru wa kupiga kura kwa mpiga kura yoyote pia kumpa au kukataa kumpa kura yake katika uchaguzi wowote atakuwa amefanya kosa la kutumia nguvu na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki tano au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopungua miezi sita na kisichozidi mwaka mmoja au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

Makosa
yanayohusiana
na elimu
ya
wapiga
kura.

131. Mtu yeyote au taasisi ambayo itaendesha elimu ya wapiga kura kinyume a maelekezo ya sheria hii atakuwa amefanya kosa na akipatikana na hatia atalipa faini isiyozidi shilingi milioni tano na isiyopungua shilingi laki mbili au atatumikia kifungo kwa kipindi kisichopungua miezi mitatu na kisichozidi miezi sita au adhabu zote kulipa faini au kifungo.

**SURA YA SABA
SHEMU YA KWANZA
MASHARTI YA FEDHA**

132. Gharama zote zitokanazo na-

- (a) maandalizi ya daftari, utowaji wa vitambulisho vya kupigia kura, kujiandikisha;
- (b) matumizi ya Tume, Mkurugenzi na Wasimamizi wa Uchaguzi katika uendeshaji wa uchaguzi;
- (c) Wapiga kura elimu; na
- (d) Mapitio ya Mipaka ya Uchaguzi,
- (e) Na gharama nyengine zozote zinazotokana na masuala yanayohusiana na uchaguzi.

Gharama
kapatikana
kutoka
Mfuko
Mkuu wa
Serikali.

Zitatoka kwenye na kulipiwa toka Mfuko Mkuu wa Huduma za Serikali.

133. Hati yoyote iliyowekwa kwa kula kiapo au uthibitisho kwa mujibu wa vifungu vya sheria hii hazitazwa ushuru wa stempu kwa kuzingatia sheria yoyote ile iliyopo inayotumika kuhusu ushuru wa stempu.

Msamaha
wa
ushuru
wa
stempu.

**SEHEMU YA PILI
MASHARTI MENGINEYO**

134. Tume inaweza kutumia teknolojia kama inavyoona inafaa.

Matumizi
ya
Teknolojia.

135. (1) Kwa madhumuni ya kuwa na utaratibu mzuri wa kuendesha hatua za uchaguzi, Tume au Msimamizi wa Uchaguzi anaweza, kwa kadiri itakavyokuwa, kuendesha mafunzo kwa watendaji wanaohusika na masuala ya uchaguzi.

Mafunzo.

136. (1) Kila malalamiko yatalowasilishwa kwa Tume, litawasilishwa kwa njia ya maandishi na mgombea au wakala, likielezea ukiukwaji wa taratibu katika hatua yoyote ya uchaguzi, iwapo lalamiko hilo halikufanyiwa kazi katika ngazi za kituo au jimbo na Tume inachunguza na kuyatolea uamuzi malalmiko hayo. Iwapo malalmiko hayo yatathibitishwa Tume itachukua hatua muhimu za kurekebisha kasoro zilizojitokeza na athari zake.

Malalami
ko kwa
Tume.

(2) Tume, endapo kufuatia malalamiko yaliyowasilishwa na mgombea au wakala imegundua kuwa hatua yoyote katika uchaguzi ilikuwa imetawaliwa na ukiukaji wa taratibu kutokana na matendo yasiyohalali ya mpigakura, chama cha siasa, wakala, au mtendaji wa Tume, kufuta matokeo ya kituo au jimbo hilo.

(3) iwapo matokeo ya uchaguzi katika moja au zaidi ya kituo au jimbo yamefutwa chini ya kifungu kidogo cha pili cha kifungu hiki, Tume itaendesha uchaguzi kwa kituo au jimbo.

137. (1) Msimamizi wa Uchaguzi anaweza kabla au katika hatua yoyote ya upigaji kura katika siku ya uchaguzi kuahirisha upigaji kura iwapo atagundua kuwa upigaji kura katika jimbo hautawezekana kutokana na ukosefu au upungufu wa karatasi za kura.

Kuahirisha
uchaguzi.

(2) iwapo mwenendo wa kituo chochote cha kupigia kura umeingiliwa au umeharibika kutokana na vurugu au machafuko ya wazi au majanga ya kimaumbile, Msimamizi wa kituo anaweza kuhairisha upigaji kura hadi siku nyengine na haraka iwezekanavyo atamtarifu Msimamizi wa uchaguzi.

(3) iwapo upigaji kura umeahirishwa katika kituo chochote, muda wa upigaji kura kwa siku uliahirishwa utakuwa sawa na muda wa siku ya mwanzo na marejeo katika sheria hii juu ya ufungaji wa upigaji kura utachukuliwa kama ilivyo.

Kuahirisha
uchaguzi.

138. (1) Tume inaweza, iwapo yatatokea mazingira yatakayofanya uendeshaji wa uchaguzi usiendelee katika Jimbo au Wadi, kuahirisha uchaguzi katika jimbo au wadi hiyo kwa muda ambao inahisi unatosha.

(2) Iwapo tarehe ya kufanyika uchaguzi imeteuliwa na-

- (a) kuna kila sababu ya kuamini kuwa uvunjifu wa amani unaweza kutokea iwapo uchaguzi utafanyika katika tarehe hiyo; au
- (b) haitawezekana kuendesha uchaguzi kutokana na majanga ya kimaumbile, au dharura nyengine zozote, Tume inaweza kuahirisha uchaguzi katika jimbo au wadi husika na atateuwa siku nyengine ya kuendesha uchaguzi ulioahirishwa.

(3) Iwapo uchaguzi umeahirishwa chini ya kifungu kidogo cha (2), uchaguzi utafanyika katika muda wa mapema unaowezekana ulioteuliwa na Tume.

(4) Bila ya kujali masharti ya kifungu hiki, Tume inaweza, iwapo itaridhika kuwa matokeo ya uchaguzi hayatathirika kwa upigaji kura wa maeneo yaliyobadilishiwa siku ya upigaji kura, itatangaza matokeo kabla ya uchaguzi ulioahirishwa kufanyika.

Kiapo cha
kutunza
siri.

139. (1) Tume itamtaka kila mtendaji wa uchaguzi, mkalimani, wakala au mtu mwengine aliyeruhusiwa kuwepo katika kituo cha upigaji, kuhesabu au majumuisho ya kura, kula kiapo mbele ya Mkuu wa viapo kiapo cha kutunza siri kwa mujibu wa Sheria zinazoongoza masuala ya viapo.

(2) Mtu atakayekwenda kinyume na kiapo alichopitia, atakuwa ametenda kosa na akitiwa hatiani atatumikia kifungo cha miezi kumi na mbili.

Kukosa
sifa
kutokana
na hatia
za
rushwa.

140. Mtu yeyote ambaye atatiwa hatiani kwa vitendo vya rushwa au vitendo viovu na mahakama yenye mamlaka, pamoja na adhabu nyingine yoyote aliyopewa, atakosa sifa za kuwa mpiga kura kwa kipindi cha miaka mitano kuanzia tarehe aliyotiwa hatiani kuandikishwa au kupiga kura.

Maelekezo.

141. (1) Tume inaweza, chini ya masharti ya Sheria hii, kutoa maelekezo ya jumla au mahsusi kuhusiana na majukumu ya Msimamizi wa uchaguzi, AfisaUandikishaji au watu wengine walioajiriwa kwa a madhumuni ya Sheria hii.

Isipokuwa kwamba, hakuna maelekezo yanayopingana na yanaendana na maelekezo ya Sheria hii au Kanuni.

(2) Mkurugenzi anaweza, kwa mujibu wa maelekezo ya Tume kuajiri watendaji kama wanavyohitajika kutekeleza majukumu yaliyoainishwa katika Sheria hii.

142. Tume, katika kutekeleza majukumu yake ya Uchaguzi, itakuwa na uwezo, jukumu na mamlaka ya kuamua jambo lolote linalohusiana na Uchaguzi na ambalo halikuwekewa masharti yake ndani ya sheria hii au sheria nyengine yoyote inayohusiana na Uchaguzi na uamuzi wake katika jambo hilo utakuwa wa mwisho na hautohojiwa na Mahkama yoyote.

Uwezo
na
Mamlaka
wa jumla
wa
Tume.

143. (1) Tume inaweza kutunga kanuni kwa ajili ya utekelezaji wa masharti ya Sheria hii na bila ya kuathiri masharti ya jumla inaweza kutunga kanuni-

Kanuni,
Maelekezo
na
Taarifa.

- (a) kwa ajili ya kuweka chochote, ambacho kinaweza kuwekewa Kanuni kwa masharti ya Sheria hii;
- (b) kuweka fomu, nyaraka au viapo kwa madhumuni ya sheria hii; na
- (c) kuweka utaratibu wa uandikishaji na pingamizi katika Daftari.

(2) Maamuzi yote, Maelekezo au Matangazo ambayo Tume ina Mamlaka ya kutoa, kuagiza au kutangaza yatachukuliwa yametayarishwa kihalali, iwapo yatatiwa saina na Mwenyekiti au Mkurugenzi.

144. (1) Uchaguzi Sheria Namba 11 ya 1984, imefutwa.

Kufuta
na
kubakiza.

(2) Bila kujali kufutwa Sheria ya chini ya kijifungu cha (1) cha sehemu hii, kitu chochote kilichotendwa au hatua zilizochukuliwa chini ya masharti ya Sheria kufutwa, utachukuliwa kuwa umefanyika kwa mujibu wa masharti